

HALLO HALLO

MEDLEMSBLAD FOR NORSK RADIOHISTORISK FORENING

NR. 85(1/04)

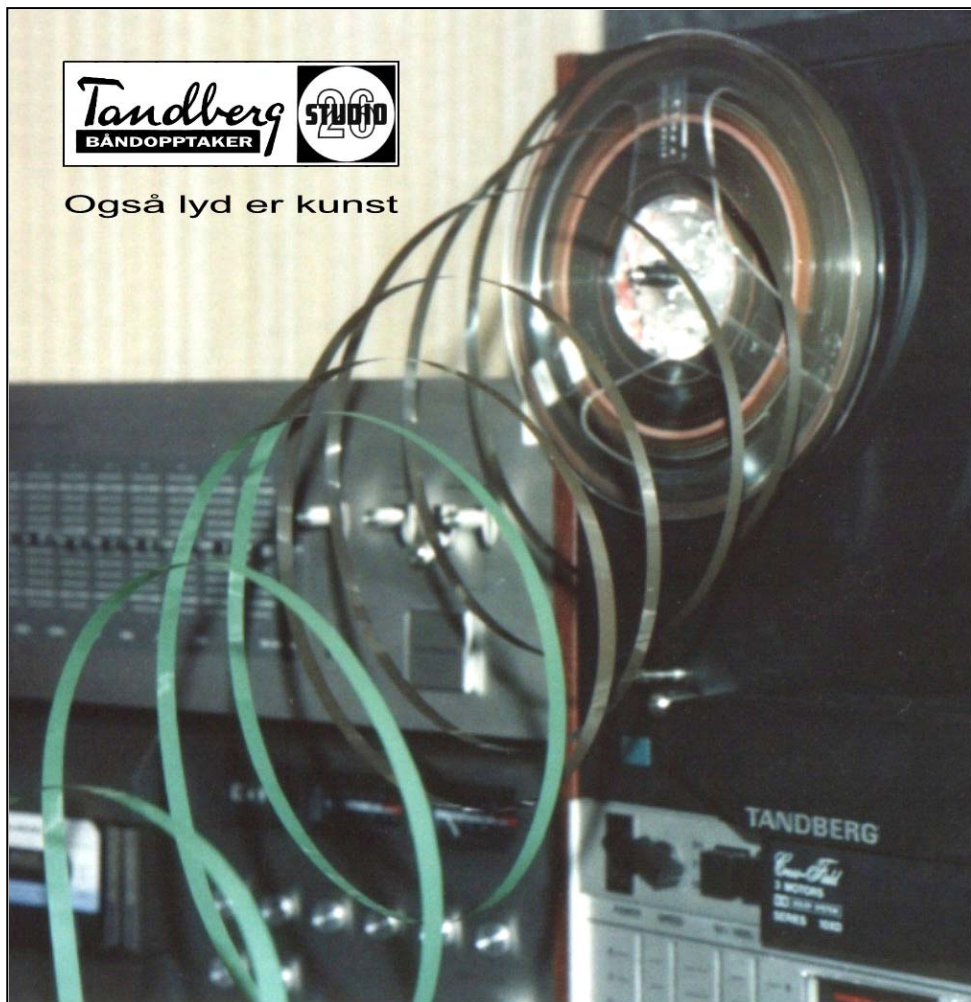
20.ÅRGANG

MARS 2004

Også lyd er kunst

Bilde 1

HALLO HALLO

MEDLEMSBLAD FOR NORSK RADIOHISTORISK FORENING

NRHF's adresse: Norsk Radiohistorisk
Forening
Mekanikerveien 32
0683 Oslo

Telefon: 22 75 62 11
Faks: 22 75 62 12
Hjemmeside: <http://www.nrhf.no>
Epost : nrhf@nrhf.no

Bankgiro: 7877.08.68970
**NB! Egen bankgiro for
medlemskontingent: 7114.05.48108**

TILLITSVALGTE:

Styret:

Formann: Tor van der Lende
Kasserer: Tore Moe
Sekretær: Bjørn Lunde
Styremedlemmer: Asbjørn Ursin, Trygve Berg
Varamann: Just Qvigstad

Redaktør Hallo-Hallo:

Tore Moe. Epost: hallo@nrhf.no

Katalogkomiteen:

Trygve Berg, Bjørn Lunde.

Field-Day komite:

Ernst Granly, Arnfinn Manders, Bjørn Dybing,
Erling Langemyr, Asbjørn Ursin.

Koordinator for Radiohistorisk Nett:

Styret i NRHF

Frekvenser:

3.965 MHz

6.775 MHz

30.700 MHz

38.800 MHz

45.950 MHz

Amatørradiokoordinator:

Arnfinn M. Manders LA2ID

Tlf. 22 55 10 84, e-post: arnfinnm@c2i.net

Treffes også på antikknett.

Antikknett for radioamatører:

3.510 MHz, CW, lørdag kl. 0930

145.550 MHz, FM, mandag kl. 2100

51.600 MHz, AM, mandag kl. 2100

Salg komponenter:

Tor van der Lende. Epost: bestilling@nrhf.no

Salg rør:

Just Qvigstad. Epost: ror@nrhf.no

Salg katalogark og skjemaer:

Bjørn Lunde. Epost: skjema@nrhf.no

Medlemsskap:

Asbjørn Ursin. Epost: medlemskap@nrhf.no

Auksjonssaker:

Asbjørn Ursin. Epost: auksjon@nrhf.no

Annonser på NRHF's hjemmesider:

Steinar Roland. Epost: salg@nrhf.no

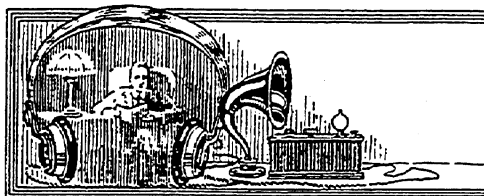
Åpen hus hver tirsdag kl. 18.30 - 21.30

Deadline for stoff til neste nr. 20. april.

Neste nr. beregnes utkommet 25. mai.

INNHold:

Siden sist av Tore Moe	4
Kommentarer til katalogarkene av Bjørn Lunde	7
Ragnar H. Strand er død nekrolog ved Erling Langemyr	9
Jeg, en båndamatør, en Tandberg-samler av Odd-Jan Jonassen	10
Sirius dampmaskin av Magne Lein	24
Tor's hjørne av Tor van der Lende	31
Våre vakre krystallapparater av Tor van der Lende	32
Radioer jeg har møtt av Tor van der Lende	33
Produksjonsfeil på Huldra 5 av Tor van der Lende	34
Hvor stor er denne motstanden? Av Tor van der Lende	35
Inndratte radioer under krigen, hvor ble de av? av Erling Langemyr	40
Våre vakre krystallapparater II av Svein Brovold	42
"Spioner i eget land" Lagercrantz-settene og 'Svenskesuperen' av Erling Langemyr	43
Radioutstilling i Bergen ved Terje Vistnes	48
Field day 2004 av Erling Langemyr	50
Leserbrev	50
Annonser	53

SIDEN SIST

av Tore Moe

Vel møtt til et nytt år!

Før vi sier mer om hva som er planlagt denne våren skal vi ta en rask titt på det som har skjedd siden sist.

Av møter har vi kun hatt julemøte m/gløgg siden forrige gang. Det er alltid meget hyggelig med 20-30 fremmøtte. Det blir god tid til prating, og forefallende arbeid får ligge til neste gang. Men telefonen ringer selvfølgelig nesten hele tiden, så noen (Tor) blir stadig avbrutt med å besvare den. Folk må jo få lov å ringe selvfølgelig, men på en forsiktig

måte må vi kunne anmode om at man fatter seg litt i korthet. Tiden blir for knapp. Bestillinger er best å sende som post eller e-post.

Foreningen får stadig inn gaver. Morgenstjerne har vært rause, og gitt oss mange flotte instrumenter; oscilloscoper, signalgeneratorer, nettverksanalysator, sweepgenerator mm. Og rett som det er må noen rykke ut og hente små og store lass apparater/deler fra privatpersoner som ønsker å kvitte seg med noe. Vi bare takker og bukker. Stort sett kommer dette

uten at vi annonserer eller gjør store anstrengelser for å få tak i det. Hadde vi gjort det ville vi antagelig ikke hatt kapasitet til å ta i mot alt. Organisering, transport og lagring hadde blitt for mye for oss.

Like før jul kjøpte foreningen digitalt kamera. Det har vi allerede hatt stor glede av, både til bladet og til auksjonene. Legg merke til at auksjonslista på nettet har bilder av de fleste av foreningens egne ting. (Medlemmer kan selv ta egne bilder og sende inn hvis de har digitalt kamera.)

Tandberg/Radionette lysbilder 16. mars.

Johan Pahle vil vise en serie Tandberg/Radionette lysbilder for oss i klubblokalene denne kvelden. Etter som vi forstår er det både bilder fra fabrikkene, av apparater og reklame. Han setter i gang kl. 19.00.

Vårauksjonen 20. mars.

Lista følger vedlagt dette nr. + at den ligger på Internett. Det ble færre gjenstander enn vanlig denne gangen, og det skyldes nok vår oppfordring om bare å melde på kvalitetsgjenstander. Vi håper dette gjør at auksjonen blir mer givende for alle. Inngangspenger denne gangen er kr. 50,-.

Generalforsamlingen 20. april.

Dette er en viktig dag for foreningen. Egen innkalling, årsberetning og regnskap er vedlagt dette nr. Les dette nøye og møt opp.

Sommerauksjonen 5. juni.

Nytt påmeldingsskjema er vedlagt. Samme regler som før gjelder. Påmeldingene må være oss i hende innen 3. mai.

Loppemarked 6. juni.

Holdes utendørs på baksiden av Teknisk Museum på Kjelsås i Oslo.

Field day I, Radiohistorisk nett, 6. juni.

Dessverre falt denne datoen sammen med loppemarkedet. Det skyldes at reserveringer av lokaliteter ble gjort før man visste om loppemarkedet. Arrangementet holdes på Eidsvoll. Se s. 50.

Field day II, Antikk nett for radioamatører, 12. juni.

Dette arrangeres på Flaskebekk på Nesodden utenfor Oslo. Se s. 50.

Annet nytt

Radioseminar 2004 blir neppe noe av. Interessen er for liten. Men vi ønsker å markere foreningens 25-års jubileum. Så vi får se hva vi klarer å få til ut i november en gang.

Ellers skjedde det noe interessant en tirsdagskveld i januar: Vårt medlem nr. 888 Hans Fredrik Bang fra Nannestad, viste oss to apparater han hadde fått tak i nylig. Det var åpenbart en sender og en mottaker av typen agentsett fra krigen. Helt ukjente apparattyper for oss alle. De var beregnet for batteridrift med plass for batteri inne i kassene. Senderen hadde innebygget morsenøkkel, av typen PARASETT. Apparatene pryder for- og bakside på dette nr. Se mer om dette på neste side.

Så er det bare å ønske velkommen til alle disse arrangementer, og si god vår, og god påske!

TM

Fargebildene på omslaget.

Av Tore Moe

Forsiden og baksiden

En januarkveld i klubben fikk mange av oss se to apparater vi aldri hadde sett før. Et av våre medlemmer fra Nannestad, Hans Fredrik Bang, hadde med seg to metall-bokser med diverse knapper samt en morsenøkkel stikkende ut av den ene. Det var åpenbart en sender og en mottaker. Typisk agentutstyr fra krigen eller like etter krigen. Vi sørget for å ta bilder av apparatene og å notere mål, vekt, frekvensområde og rørbestykning. Rørene var 3 x 1T4 i mottakeren og 1S4 og 3A4 i senderen. Dette settet har antagelig ikke vært i bruk i Norge under krigen, men anskaffet av forsvaret (?) etter krigen for utprøving. (redaktørens teori). Opplysningene og bildene ble sent til forfatteren av "Wireless for the Warrior", Louis Meulstee for uttalelse. Og han sier settet heter Mark XXI og ble laget for SIS i England i 1944. Han sier videre at det er meget sjeldent, og han visste ikke engang at noe eksemplar fortsatt eksisterte.

Som om ikke det var nok, så dukket det opp et sett til, av samme type noen dager senere! Magne Lein kom over dette og har sendt oss bilde. De to settene har påfølgende serienummer og kommer tydeligvis fra samme kilde. Denne kilde anskaffet tydeligvis to sett, antagelig for å teste mot hverandre.

Bilde 1

Tandberg-entusiasten Odd-Jan Jonassen fra Stavanger har sent oss dette reklamebildet for båndopptakere i forbindelse med sin artikkel på s. 10.

Bilde 2

Hagelin kryptomaskin type BC543 fra krigen. Samme type ble brukt av den norske regjering i London og Den Norske Legasjon i Stockholm.

Bilde 3

Hagelin kryptomaskin type C489A. Sannsynligvis fra tiden like etter krigen.

Hans Fredrik Bang

Magne Lein's MarkXXI

Kommentarer til katalogarkene for februar 2004

av Bjørn Lunde

Katalogarkene i dette nummeret er alle batteridrevne kringkastingsmottakere fra før krigen:

Radionette Verdenssuper, 1936

Salve Staubos

Høvding Populær H14, 1939

Høvding Songa Batterisuper H15, 1937 og

Høvding Flagg H20, fra 1939, og den siste:

Norsk Telefunkens Fram II også fra 1939.

Vi begynner alfabetisk med Radionettes Verdenssuper 1936.

Det hadde kommet en nettdrevet Verdenssuper også, året før, så dette er da batteriutgaven.

Det er jo litt rart at denne også ble kalt Verdenssuper, for de er helt forskjellig å se til.

Men i hvertfall kan en si at denne mottakeren, sammen med Tandbergs Batterisuper 1, var de første mottakerne for batteri med superkopling, som så mer ut som ordentlige bordmodeller i likhet med de nettdrevne modellene fra forskjellige fabrikker i samme periode.

Skjemaet byr ikke på overraskelser, bortsett fra det litt spesielle sluttrinnet med en dobbel triode som slutrør.

Bildet er dessverre dårlig, men det later ikke til at det er noen i kongeriket Norge som har denne modellen i sin samling, så vi var nødt til å bruke et bilde fra Radio-bladet.

Likevel, vi valgte å bruke det fordi vi ellers ikke kunne ha sendt det ut som katalogark. Det er heller ikke komponentverdier i skjemaet, men av samme grunn som ovenfor bruker vi det fordi en ikke kan se at det er noen oppsiktsvekkende verdier på dem i alle fall.

Det er forresten litt merkelig dette der med utelatelsen av komponentverdiene den gangen, men S.W. Flood, som var den som hadde med Aftenpostens radiobilag å gjøre før krigen, skrev en gang at det var fabrikkene som forbød å opplyse verdiene, det var konstruksjonshemmeligheter hevdet de. Ja ja, det var nå egentlig ikke så mye å holde hemmelig akkurat da. Men apparatet var flott det, så en kunne nok ønske at en eide et slikt et!

De tre neste er Staubos modeller. Han kom litt seinere i gang med batterisupere, denne første, H14 Populær er som en ser fra 1939, utseendemessig helt lik nettutgaven, H13 fra året før.

Når det gjelder skjemaet så er det litt uvanlig, for når jeg kikker gjennom katalogarkene vi har gitt ut, er det bare Radionette i et tilfelle og Staubo som har brukt en egen triode som oscillatorrør i disse årene.

H15 Songa Batterisuper er merkelig nok fra 1937, to år før H14.

Som en kan se av skjemaet har Staubo her et normalt rør i det første trinnet, altså ikke egen triode, og også sluttrinnet er helt normal.

H20 Flagg fra 1939 er merkelig, og litt mystisk, for her er skjemaet som for H15, så her har nok Staubo tatt en liten snarvei for raskt å få fram en ny modell men kassa er forskjellig.

Men Staubo var ikke alene om det, for det siste apparatet, Telefunkens Fram II er det også slik, bare at her er det kassa som er lik en annen modell, Fram I, så helt lik at vi har kunnet bruke samme bilde!

Men ellers er skjemaet en del endret fra Fram I, så den forsvarer jo da at det ble en ny modell.

Ja det var det vi hadde denne gangen, og vi takker Trygve Berg, Victor Brustad og Hans Sæthre, for opplysninger og bilder for dette nummerets katalogark, takk alle tre.

Hilsen fra katalogkomiteén med ønske til dere alle om en hyggelig ettervinter, og en tidlig vår med blåveis og hvitveis og hestehov, det blir en fin tid det.

Oslo, 10. februar 2004.

Årsmøtet 2004, fra valgkomiteen

I følge vedtak på årsmøtet 2003 skal årsmøtene heretter avholdes innen utgangen av april måned. Valgkomiteen forslag på kandidater til styret. Følgende er på valg for to år:

Formann
Kasserer
Revisor 1

Det skal også velges en varamann til styret, samt to medlemmer til valgkomiteen, alle for ett år.

Styrets sammensetning finner du på side 3.

Vennligst kontakt en i komiteen dersom du har forslag.

Hilsen valgkomiteen 2004

Erling Langemyr
Vestliveien 7 B
1415 OPPEGÅRD
Tlf. 66 99 21 91
Epost: erling@langemyr.com

Steinar Roland
Gartnerveien 8
0678 OSLO
Tlf. 90 79 13 12
Epost: sterolan@online.no

Ragnar H. Strand er død

Ragnar H. Strand, en av grunnleggerne av Ola Radio A/S døde den 9. desember 2003 i en alder av 95 år. Han ble født den 8. september 1908 og vokste opp på en bondegård i Brønnøysund. Hans første jobb var sjåfør hos en baker, men som den meget teknisk interesserte mann han var, ble han senere ansatt hos Alf T. Nilsen som drev en radioforretning i Brønnøysund. Dette var i begynnelsen av radioens barndom. Etter noen år i radioforretningen ville han lære mer. Han satte seg på sin Harley Davidson og reiste til Oslo i 1935, uten arbeid og bopel. Problemet med bopel løste han ved at han slo opp et telt i Holmenkollåsen.

Han oppsøkte Salve Staubo A/S, Høvding Radiofabrikk, hvor han ble ansatt. Strand tilbød seg å arbeide uten lønn i bedriften, for hans største ønske var å få praksis fra en radiofabrikk. Dette gikk selvsagt ikke, og han ble ansatt som praktikant og alt mulig mann med en lønn på kr 100,- pr. måned. Nå fikk han råd til å flytte på hybel i Frognerveien. Etter et år ble han

verksmester. Han markerte seg allerede etter noen måneder ved å lage enkle verktøy for å lette produksjonen. Blant annet modifiserte han høyttalerene.

Da krigen kom meldte han seg til tjeneste og kom inn i saniteten. Han fulgte felttoget til Åndalsnes hvor han ble dimittert etter kapitulasjonen.

Sommeren 1940 gjenopptok han arbeidet hos Salve Staubo A/S hvor han tidlig ble involvert i produksjonen av deler og chassiser til den illegale sender/mottaker 'Olga' samt deler til maskinpistolen Stengun.

Høsten 1943 sluttet han hos Staubo og startet opp sammen med to medarbeidere et elektromekanisk verksted hvor de blant annet reparerte elektriske motorer, satt inn nye smeltetråder i defekte sikringer, samt reparerte radioer illegalt.

Da freden kom i 1945 var det stor etterspørsel etter radiomottakere. Sammen med tre andre startet han opp Ola Radio A/S i en tyskerbrakke i Fjøsanger ved Bergen og det var ca. 15 ansatte. De slet ikke bare med å skaffe kapital, men også deler som det var meget vanskelig å få tak i, ikke minst rør. De hadde ikke noe lager fra før krigen som de kunne ta av. Produksjonen kom i gang i 1947. De produserte tre modeller: A-1, A-2 og A-3. Alle modellene er utgitt som katalogark.

Strand trakk seg ut av Ola Radio A/S i 1949 og fikk arbeid på Chr. Michelsens Institutt innen atomfysikk. Senere var han med på å bygge opp både Kjeller- og Haldenreaktoren, hvor han begge steder gjorde en meget stor innsats med sin skaperkraft, sitt store pågangsmot og sin store energi.

Erling Langemyr, medlem nr. 124

JEG

en båndamatør
en TANDBERG-samler

av Odd-Jan Jonassen

Også lyd er kunst

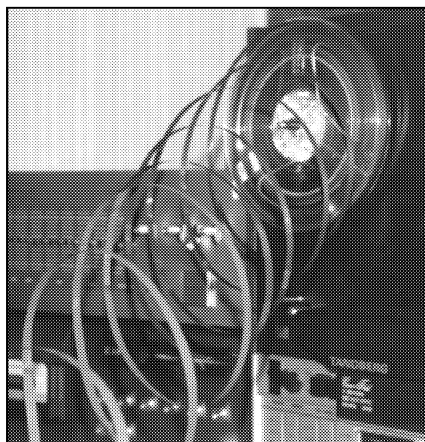

Foto: Odd-Jan Jonassen

- ***I 2004 er det 100 år siden Vebjørn Tandberg ble født.***
- ***I 2004 er det 50 år siden Norsk Magnetofon Klubb ble stiftet***

Båndopptakerens utvikling

Utdrag, (ca. 1/3-del), fra egen avis-kronikk
i Rogalands Avis, man. 29. mai 1967.

Den tid vi lever i ser ut til å til å oppfylle så å si et hvert teknisk ønske menneskeheten måtte ha. Et av menneskenes eldste ønsker er å holde fast på det flyktige. Vi har bilder som har vært malt i århundrer. Skulpturer vitner om gamle kulturer, osv. Det skrevne ord kan nok oppbevare ord, og ordenes mening, man aldri det talte ords klangfarge og valør. Selv om ønsket om å holde fast på toner er like gammelt som andre ønsker, om å oppbevare noe for bestandig; så har det likevel gått lang tid før det var mulig å oppfylle dette ønske.

Men vi har i dag båndopptakeren som er i stand til å ta opp og bevare en hver tenkbar lyd. Båndopptakerens historie starter med at Oberlin Smith i 1988 beskrev prinsippet i et amerikansk tidsskrift. Men det var vel neppe noen som tok særlig notis av hans artikkel, fordi han hadde ingen forsøksresultater å henvise til, eller et laboratorium hvor han kunne foreta demonstrasjoner.

Så 10 år seinere, imidlertid, lyktedes dansken Valdemar Poulsen å konstruere den aller første båndopptakeren, eller rettere sagt : tråddopptaker, der han benyttet en ståltråd til lydbærer. Dette apparat ble en sensasjon på verdensutstillingen i Paris år 1900, men noen suksess opplevde Valdemar Poulsen aldri; rett og slett fordi teknikken ikke var kommet langt nok ennå. Radiorøret var for eksempel ennå ikke oppfunnet. I 1928 tok Fritz Pleumer tysk patent på sitt forslag om å legge magnetiserbart jernpulver på et papirbånd, og siden er jo papir-båndet erstattet med plasikk-bånd.

Under den 2. verdenskrig, ble det gjort ytterligere forbedringer av dette; bl.a. kom man fram til formagnetiseringen ved hjelp av vekselstrøm, i stedet for likestrøm, og dette reduserte den kraftige egenstøyen som til da hadde fulgt innspillingen. Æren av dette hadde H. J. Braunmuhl og W. Weber.

Og så; endelig i 1950, ble de første amatør-båndopptakere sluppet ut på markedet. Opptak av lyd på magnetisk materiale var ikke lenger et privilegium for film- og platestudioer samt kringkastingsstasjoner.

Artikkelens overskrift var:

"Lydbåndopptak, - en interessant hobby"

I slutten av artikkelen
ble ideen om å starte en lokal klubb tatt opp;
og så, ¾ år seinere;
1. mars 1968 etableres
STAVANGER LYDBÅND KLUBB

Foto: Rogalands Avis, 1967.

Båndamatør-bevegelsen

"De første" båndamatørene bygget egentlig sine egne apparater. I flere tekniske magasiner, ble så vel den mekaniske som den elektrotekniske del beskrevet, slik at selv de mest ukyndige også kunne bli selvbyggere. Etter hvert ble det da også dannet foreninger blant disse første entusiastene hvor man kunne utveksle erfaringer både med byggingen og med bruken av apparatet.

Danske båndamatører på 1950-tallet

Dansk
Magnetofon
Klubb
ble stiftet i 1953

Norsk
Magnetofon
Klubb
ble stiftet i 1954

Ideen om en lokal klubb presenteres i radio, NRK 1967

Den 6. november 1967, i et intervju i NRK radio, ble det anledning å fortelle mer om planene med å starte opp med en lokal klubb her i Stavanger, hvor man kunne samles til ulike aktiviteter ved bruk av båndopptakeren; så som egne mikrofonopptak, redigering, mixing, vedlikehold, samt også å produsere egne lydavis, f.eks. til sjøfolk i Stavangerflåten, o.l.

Stavanger Lydbånd Klubb, 1968

ble etablert i 1968 med undertegnede som formann. Klubben var den første selvstendige klubb, basert på lokalt grunnlag. Men dette til tross, så hadde klubben også 8 - 10 fjernmedlemmer bosatt et godt stykke unna Stavanger. Disse mottok vår lydavis fram til 1971, da et nyetablert Landsforbund overtok disse fjern-medlemmene. Forbundet ble oppløst i 1976-1977. Stavanger Lydbånd Klubb ble nedlagt i 1980.

Etablering av Stavanger Lydbånd Klubb; 1. mars 1968.
Fra venstre: Gunnar Roalkvam (kasserer),
Edvard Rode (sekretær) og Odd-Jan Jonassen (formann) .

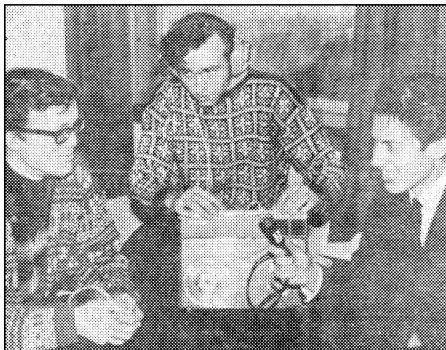

Foto: Rogalands Avis.

Bakgrunn som båndamatør

En båndamatør foretar lydopptak på eget utstyr, og etter at råopptaket er foretatt, blir det ofte bearbeidet på ulik vis; det blir foredlet. Det kan bli redigert; beskåret eller bli satt inn i en større sammenheng, og til slutt har man et ferdig bearbeidet resultat, som forhåpentligvis er verdt å høre på, også for andre. Har selv vært båndamatør / audiokunstner siden slutten av 1950-årene. Har foretatt lydopptak i mange sammenheng; ved kongresser, foredrag, debatter, for film, dias, video, demo-, plateinnspilling, m.v. Etablerte og var formann i Stavanger Lydbånd Klubb, 1968–1980. Produserte lydavis i 1969 – 1971, for Stavanger Lydbånd Klubb.

Foto: Edvard Rode

TB 11 klargjøres for opptak, våren 1968

Deltakelse i båndamatørkonkurranser

Har deltatt i flere båndamatørkonkurranser i perioden 1969-1976, og har gått helt til topps flere ganger med selv-produserte bidrag. Deltok gjennom 7 år; 1.- plass (4 stk), 2.- plasser (2 stk) og 3.- plass (1 stk). Disse er også i tillegg blitt sendt i NRK. Samtlige konkurransebidrag er produsert på en (eller flere) Tandberg båndopptakere.

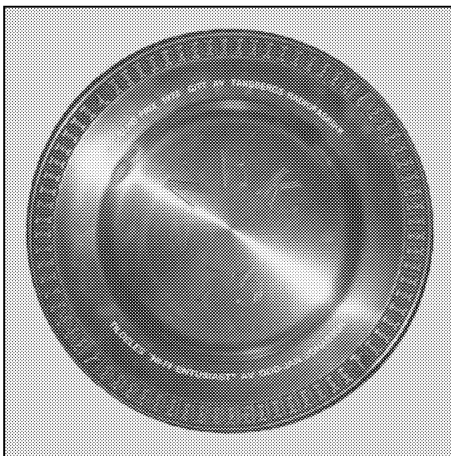

Foto: Odd-Jan Jonassen

Grand Prix premie, - et inngravert tinnfat med Huldra symboler i ytterkanten, mottatt av Tandbergs Radiofabrikk, i 1973.

Konkurransen-plasseringer

Uansett kategori	Innsendt bidrag	Kategori
1969 1. plass *)	PR. FOR JAMES LYDBÅND	(Montasje)
1970 Deltok ikke		
1971 2. plass	JEG – EN BÅNDAMATØR	(Montasje)
1972 3. plass	LYDBÅNDKORRESPONDANSE	(Montasje)
1973 1. plass **)	EN EKE HI-FI ENTUSIAST	(Montasje)
1974 2. plass	EN BETROELSE	(Montasje)
1975 1. plass	BRUKT BIL BLUES	(Montasje)
1976 1. plass	LYDBÅNDETS HISTORIE	(Montasje)
1977	Ingen landskonkurranse arrangert i 1977, eller seinere.	

*) Øystein Sunde ble nr. 2, i 1969.

**) Grand Prix premie, - et inngravert tinnfat
mottatt av Tandberg's Radiofabrikk, i 1973.

Det kan ellers bemerkes at 5 av mine 7 bidrag tar for seg ulike sider av selve hobbyen, det være seg de ulike aktiviteter, tekniske muligheter eller rett og slett en karakteristikk av selve båndamatøren i sitt virke; hvor det hele er krydret med ulike lydeffekter og en dose selvironi.

Båndkorrespondanse

Opp i gjennom årene har det pågått en aktiv båndkorrespondanse innenfor Norge, Sverige og Danmark, gjerne også til blinde og svaksynte; først på ordinære taperuller, siden cassetter, og så minidisc'er. Kontakt med andre båndamatører er således holdt ved like, både individuelt, og gjennom ulike cassette-ringer, hvor flere har vært tilknyttet i felles distribusjon; alt fra 3 – 14 personer.

Forskjellige program innslag / serier er blitt produsert i disse årene for dette bruk; så som bl.a. "Fleip eller Fakta"-serien, "Musikk-rariteter", "Teknisk feil og Menneskelig tabbe", "Årskavalkader", m.m.

Kurs i bruk av båndopptakeren

Gjennom flere år, ble det arrangert kurs i bruk av båndopptakeren, hvor undertegnede var kursleder både her i Stavanger og også i nabobyen Sandnes. Først i AOF – Aktiv Fritid, allerede i 1969, og så i de neste årene ved Fritidsundervisningen. Noen av kursdeltakerne ble også medlem i Stavanger Lydbånd Klubb.

KURSPLANENS INNHOLD

1. ØPRAK Tryk, - Tryk, - Tryk
2. KUNST OG KULTUR Musik, - Musik, - Musik
3. VIKSISURS Musik, - Musik, - Musik
4. HJEM OG FAMILJE Musik, - Musik, - Musik
5. PRAKTISKE FÆRDIGHETER Musik, - Musik, - Musik
6. SYKKELING Musik, - Musik, - Musik
7. KUNSTLANDVERKSJENITET Musik, - Musik, - Musik
8. KUNST OG KULTUR Musik, - Musik, - Musik
9. VERNERARBEID Musik, - Musik, - Musik
10. VANDERINGER Musik, - Musik, - Musik

LYDBÅNDKURS

Kursen har formål for alle elever av lydbåndopptaker og de som driver med lydteknikk.

Kursen omfatter all bruk av lydbåndopptaker samt lydteknikk av film, samt alle former for lydteknikk.

Kursen går over 21 timer, kursavgift kr. 35,-.

Kursplan

Voksenopplering i Stavanger

Kursplan

VÅREN 1969

STAVANGER AOF FRIID

KURSPLAN FOR ALLE

fritids

UNDERVISINGEN I STAVANGER

kursplan
høsten 1971

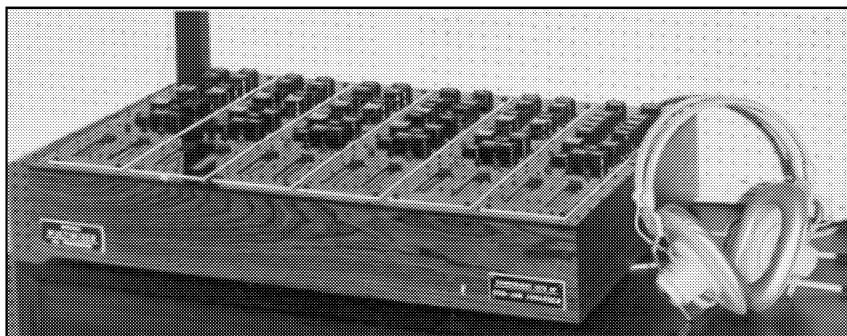
Få mer ut av båndopptakeren

18

Kurshefter, gjeldende for henholdsvis 1969 og 1971.

Konstruksjon og bygging av lydmixer

Det er blitt bygget flere ulike signal-anlegg / fjernstyringer / timere / fordelingsbokser / lydmiksere, både til eget og til andres bruk, opp gjennom alle årene. Har derav bygget / konstruert et par dusin mixerpulter; hvorav den ene i sin tid ble kjøpt av Rogaland Teater. Den største av dem ble; Quadruple Multimixer, - en 16 kanals mixer, selvkonstruert, og bygget opp omkring materiell levert fra Tandbergs Radiofabrikk.

STEREO MULTIMIXER bygget 1970, 12 kanaler med programvalg over 108 trykk-knapper.

Foto: Edvard Rode

Studio 26

Det ble etter hvert nødvendig med en velegnet plass til å foreta ulike mikrofon-innspillinger, samt å få arbeide uforstyrret med mixing og program-redigering. Det ble også behov for en god og praktisk plassering av utstyret, kombinert med lydisolering fra husets øvrige rom, så dermed ble det innredet et eget studio. Det første ble bygget i 1967-68, med 40 cm x 40 cm lydabsorberende akustiske plater som dekket både vegger og tak. I tillegg ble et tykt teppe lagt på gulvet for best mulig lyd-demping. STUDIO 26 er siden blitt ombygget flere ganger og tilpasset nyere utstyr. Men sentralt opp i gjennom alle år, har vært Tandbergs båndopptakere.

STUDIO 26 , oktober 1968.

Foto: K. Haaland

Ulike lydopptak foretatt på Tandbergs båndopptakere

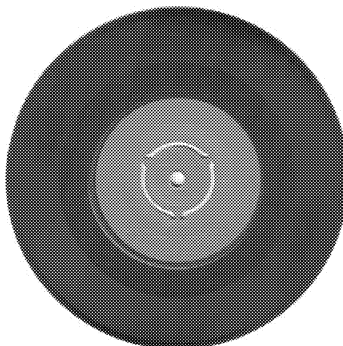
Nr. 233 — 76. årgang	Mandag 7. oktober 1968
<i>Stavanger Aftenblad</i>	
ARBEID UTFØRES	
Lydopptak utføres	
Ute- og inneopptak/mono eller stereo m/ semiprofessionelt utstyr, for kor, orkestre, foreninger etc.	
ODD-JAN JONASSEN, Steinsteilveien 30 A	
Telefon 41 583.	

Som aktiv båndamatør ble ulike lydopptak foretatt på eget Tandberg-utstyr, ofte i oppdrag fra andre, helt fra 1960-årene. Noe av dette ble i sin tid utgitt både på plate- såvel som musikk-kassetter.

Annonse i Stavanger Aftenblad, fra 1968.

Plateutgivelse 1968

Frelsesarmeen, tok kontakt sommeren 1968, med ønske om å få utgitt 2 EP-plater i forbindelse med Vestlandskongressen den 7. og 8. september, i Sandnes samme høst. 3 Tandberg båndopptakere var i bruk; 2 stk. TB 62 X, foruten også TB 11/2.

Ferdigprodusert master ble sendt til Roger Amthoffs Lydstudio i Oslo, som sto for matrise- og plateproduksjon. Masteropptaket forelå i stereo, men platene ble presset i mono, p.g.a. lavere produksjonskostnader.

Kontakt med Tandbergs Radiofabrikk opp igjennom årene

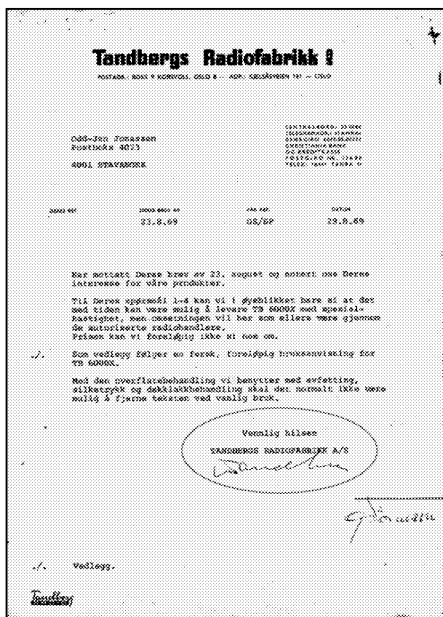

Tankefull
på terrassen, i Nordbergveien 75,
der Vebjørn Tandberg bodde den siste tiden.

Ved enkelte anledninger ble jeg forøvrig
bedt om å tilkjennegi mine synspunkter /
vurderinger over en og annen ny bånd-
opptakermodell fra Tandberg.

Faksimile av brev fra Tandberg Radiofabrikk,
29/8 1969, undertegnet av Vebjørn Tandberg.

Det ble naturlig å sende inn brev til fabrikkens,
med spørsmål om båndopptakere og om forslag
til ulike forbedringer. F.eks. i mars 1968; foreslo
jeg at bærevesken til TB 11, burde bli levert med
utstansede huller foran den innebygde høyt-
taleren. Det kom forøvrig alltid et fyllestgjørende
svar tilbake, og et par av brevene jeg mottok var
undertegnet av Vebjørn Tandberg selv. Brevet
nedenfor, datert 29/8 1969, gir bl.a. svar på at
TB 6000X med tiden vil kunne bli levert med
spesial-hastighet, d.v.s. 15 i.p.s.

Restaurering av Tandbergs båndopptakere

Det har også vært en overordnet
oppgave, gjennom alle år, å sette de
enkelte båndopptakere i driftsmessig
stand og de aller fleste er allerede å jour
i så henseende.

Flere båndopptakerne er blitt fotografert
opp igjennom årene; og er blitt benyttet
som motiv til jule- og nyttårshilsen, og
disse er blitt godt mottatt.

Tandbergs båndopptaker
modell 1H, restaurert i 1997.

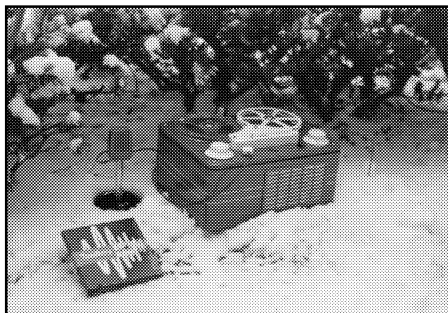

Foto: Odd-Jan Jonassen

Aktiviteter i 1970 -1980 -1990 - årene

Stavanger Lydbånd-Klubb nedtrappet sin virksomheten fram til 1980. I 1978 gikk forøvrig Tandbergs Radiofabrikk konkurs. På denne tid ble det startet opp "Pasient-radio" ved Rogaland Sentralsjukehus, avd. Stavanger, og undertegnede ble, over 2-3 år, med på å produsere / utvikle programtjenester her, med faste utsendelser på tirsdager og lørdager. Dette var noen år før nær-radioen startet opp her i Norge, og allerede i prøveperioden kom undertegnede i gang med egne programmer på Radio Vest i begynnelsen av 1980-tallet. Det var direkte-sendte programmer, så som "Feltradioen", og "Familiebingoen", foruten ulike musikk-program. Har ellers produsert jingler/ trailere / stasjonsvignetter benyttet i Lydposten (Lydavis for sjøfolk i Haugesundsflåten), i Hospital Radio, videre til Radio Vest, Radio Fønixs, Radio Lanternen, Scandinavian Sattelite Radio, Ekko Radio. Etter at Radio Vest gikk konkurs for 2. gang; ble det i 1990-årene, knyttet videre kontakt med andre nær-radioer, som allerede nevnt ovenfor. "Musikalske Drops" (startet i 1984) produseres fortsatt, og er uten tvil et av de eldste fortsatt eksisterende musikkprogram i nær-radioens historie. Ellers kan nevnes andre lengre programserier om Elvis Presley, Jim Reeves, Spike Jones, Buddy Holly, Marty Robbins, og videre Rock og Reddik, Musikk på hjernen, Musikk-salongen, I Mitt Lydbånd-arkiv, mm.

Aktiv som båndamatør / audiokunstner inn i den digitale verden

Selv om basis for alle aktiviteter alltid har vært knyttet opp i mot Tandbergs båndopptakere og deres muligheter, med et tilsvarende (stadig økende) analogt lydarkiv, lydfestet på bånd; så har også den digitale teknikk og muligheter løpt parallelt med alt dette. Det har bl.a. ført til utgivelse av flere CD-plater knyttet opp i mot det analoge lydarkiv. Dette er sosialt / kulturelt / (industri)-historisk materiale av så vel lokalt som nasjonalt innhold.

Dokumentarstoff omkring Tandbergs Radiofabrikk

I 1999 ble 2 CD'er utgitt basert på samtale med tidligere fabrikk-sjef Gunnar Haugen ved Tandbergs Radiofabrikk.

Flere utgivelser er påtenkt med muntlig kildestoff fra tidligere Tandberg-ansatte.

CD'en om Lars H. Lende

I 2000 gav jeg ut CD-dokumentaren om Stavanger-mannen Lars H. Lende som drev sosialt hjelpearbeide gjennom 40-50 år, og som også i sin tid ble hedret med skulptur i et eget lite parkområde.

Lars H. Lende har også fått en fast plass i Norsk Barnemuseum (Stavanger), som åpnet høsten 2001.

Foto: Egil Eriksson, Stavanger Aftenblad.

Om nær-radioens historie, Stavanger

I 2003 kom de 2 første CD'er i denne serien om nær-radioens historie (i fra Stavanger). Det var på mange måter her i distriktet at såvel pirat- og nær-radioens vugge sto, framfor noe annet sted her i Norge; før NRK-monopolet ble oppløst i 1981.

Flere utgivelser er under planlegging.

Foto: Jonas Harr Friestad, Stavanger Aftenblad.

Under produksjon:

En selvdokumentarisk CD med vinnerbidrag fra de nasjonale båndkonkurranser, samt et tilbakeblikk på båndamatør-bevegelsen i Norge, med flere klipp i fra pionertiden; da Norsk Magnetofon Klubb ble startet i Vennesla i 1954, og ellers om Stavanger Lydbånd Klubb, i 1968, som ble den første selvstendige klubb, drevet på lokalt grunnlag.

JEG

en båndamatør

en TANDBERG-samler

Utgangspunkt for Tandberg-samlingen

Som aktiv båndamatør med interesse for lyd og lydopptak, ble etter hvert flere Tandberg-apparater anskaffet, og disse ble igjen utskiftet til de nyere modeller som kom, men noen av disse ble stående; og dette ble således starten på TANDBERG-samlingen; bestående av spolebånd-opptakere m/diverse utstyr, lydbånd-ruller, mikrofoner, bruksanvisninger, skjemaer, "phonobånd", m.m. Også stoff omkring Vebjørn Tandberg, om fabrikkene, om menneskene og miljøet i konsernet er av interesse. Like ens tekniske spesifikasjoner, produkt-utvikling, interne meldinger, skilt- og reklame-materiell, osv. Egen privat brevkorrespondanse til og fra Tandberg-konsernet er også blitt tatt vare på. Som en forlengelse av å være en aktiv båndamatør, ble jeg en Tandberg-samler, og som en evaluering av alt dette; kom en visjon og en selvpålagt oppgave; nemlig å arbeide for å etablere et lokalt Tandberg-museum, og da basert på Tandbergs båndopptakere og bruken av disse. I tillegg også å ta hånd om stoff om båndamatør-bevegelsen, om nær-radioen og forut for dette om pirat-radioen, før NRK-monopolet ble oppløst, i 1981.

Etter flere års målbevisst arbeide, med å få etablert et lokalt Tandberg-museum, med en permanent utstilling basert på Tandbergs båndopptakere, m.m., så vil dette etterhvert kunne bli en realitet her i Stavanger.

Ideen om et Tandberg-museum lanseres offentlig

I 1997 var tiden inne til aktivt å gå ut offentlig, i større skala, med ideen om å få etablert et museum, basert på Tandbergs Båndopptakere, og det ble skrevet et avisinnlegg og redegjort for ulike løsninger, basert på lokale muligheter, bl.a. med mulighet å la det kommende "Leketøy-museet"; Norsk Barnemuseum (åpnet høsten 2001), bli en av de tiltenkte arenaer, foruten Stavanger Museum, Vestlandske Skolemuseum (med Tandbergs Språklaboratorium), og ellers andre lokale tilholdssteder. Manuskriptet kom forøvrig i retur, først fra Stavanger Aftenblad, og seinere også i fra Rogalands Avis, høsten 1997.

Men dette til tross; så ble det likevel en liten reportasje / bilde / intervju med undertegnede, februar 1998, i Stavanger Aftenblad; vedrørende Tandbergs Båndopptakere, - og om ideen vedrørende et lokalt Tandberg-museum.

Stavanger Aftenblad

34 Stavanger Aftenblad Torsdag 19. februar 1998

Stavanger-redaksjonen:
Tlf. 51 50 1750, telefax 51 89 30 05
Journalist: Ole-Johan Færevik

Bysiå

For Odd-Jan Jonassen er lydbånd en stor del av livet. Nå ønsker han å dele gamle opptak og utstyr med andre.

Livet er en gammel Tandberg

Av Kjetil Hjertvik og Jonas Haarr Friesstad (foto)

TJENSVOLL: Odd-Jan Jonassen har en forkjærlighet for gamle Tandberg båndopptakere. Nå vil han at samlingen skal bli tilgjengelig for flere.

...må bevegelse seg på sokkelen. Til og med telefonen blir koblet ut ved et knappetrykk i lyddømmet.

– Det må være ro når jeg tar opp ting, kommenterer Jonassen.

Og han har gjort en del opptak opp gjennom årene. Allerede i 1968 startet han rundt med båndspilleren, og samlet lyder, da han samlingen bare

triking med lyd krever nemlig minst to opptakere.

Etterhvert som kassetappere og andre rymotene dypduser overtok i hjemmene, fikk Jonassen de utslitte båndspillerne av venner og familie. Etterhvert har han 30 grammodeller fra tilbakel til 1932. I tillegg kommer en mengde sidemodeller.

– Særlig har jeg samlet mye materiale på selve Tandberg-bedriften. All omkring selve bedriften fascinerer meg jeg mener at historien

har bevares for ettertiden, påpeker Odd-Jan Jonassen.

Han vil ikke at båndopptakene bare skal stå i et glassmonstre. For at folk skal få glede av et slikt museum, mener han at det også bør inneholde aktiviteter. Selv har han flere hundre timer opptak, som han gjerne vil dele med andre.

– Folk bør få komme inn og lytte og spille og virkelig få oppdage gleden ved å drive med lydopptak. For eksempel kunne jeg tenkt meg båndopptakene som en del av utstillingen i det nye leketøymuseet.

Stavanger Aftenblad godtar, i 1998, innlegget (fra 1997) om et lokalt Tandberg-museum

Høsten 1998, blir så manuskriptet fra året før; innsendt på ny til Stavanger Aftenblad, og da bevisst adressert til en annen avdeling / redaksjon; og denne gang ble innlegget god tatt !

2

Stavanger Aftenblad

INNBLIKK

DEBATT/KOMMENTAR

Fredag 28. august 1998

Stavanger Aftenblad 19

Tandberg-museum bør komme

Av Odd-Jan Jonassen,
Hafslund

Det er i disse dager 20 år siden Veljeren Tandberg ble borte fra oss. Tandbergs radiofabrikk ble grunnlagt i 1933. Radios- og halvsuper-radiorne, samt Tandbergs båndopptakere ga grunnlag for vekst og utvikling fram til midten av 1970-årene. Opp gjennom årene ble det også ved Tandbergs innført en rekke velferdstiltak, så som redusert arbeidstid, sykehusordning, utvidet ferie med mer, lenge før det ble vanlig ellers i arbeidslivet.

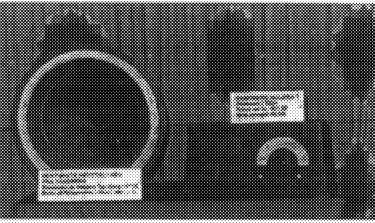
Veljeren Tandberg satte mennesket i sentrum, og selv vurdert han stadig rundt kjerne de ønsket, og han kjente de fleste ved navn. Han hadde en enkel livsstil, var åpen og utrobbet og lot kontordøren alltid stå åpen. Da Veljeren Tandberg fylte 70 år, 18. september 1957, ble det

fra bedriftsledelsen, der det sto klart og tydelig at hans nærvær var ønsket, og han ble bedt om å støtte med sine bedriftsmenn. Dette ble for meget å forholde seg til, og samme kveld tok Veljeren Tandberg sitt eget liv ved å

slutte, om apparater og om bedriftskulturen. Det ville bli en viktig samling med fotografier, dagbøker, sepp-bøker, brev, kontrakter og dokumenter, og dere brosjyrer og mange

kompleksjoner ville være å se en Tandberg båndopptaker avspille for eksempel et hørespill fra radio den gang, samt andre radioprogram eller barnepletter. Hvilken atmosfære!

Tandbergs båndopptakere kunne i det hele tatt få en sentral plass og oppmerksomhet. I motsetning til radio- og tv-apparater kunne båndopptakeren aktiviseres av forbrukeren desto mer. Egen musikk, sang, tale og så videre kunne tas opp og bevaras på lydbånd. Allerede i 1950-årene var Norge det land hvor man hadde størst båndopptakere i forhold til folketallet. Båndopptakeren ble noe mer enn en hjemmeteknikk, og i mange land ble det dannet båndmater-kamper, også her i Norge.

Til venstre den første høyttaleren fra Tandberg, og til høyre radioen Tandberg Huldre 1, produsert i 1934 (Foto: Odd-Jan Jonassen).

Dette innlegg ble også (etter nødvendig korrigering i tekst), sendt til Norsk Radiohistorisk Forening i Oslo, våren 2003, og ble trykket i "Hallo Hallo", i nr 83 (3/03), i september.

Presentasjon i radio, NRK Rogaland, 1997-1998

På bakgrunn av mitt innlegg i Stavanger Aftenblad, høsten 1998, ble jeg deretter invitert til NRK Rogaland; til "Foremiddagslokalen i radio", ved Engwall Pahr-Iversen. Her hadde jeg forøvrig vært med tidligere, den 17/1-1997; hvor bl.a. mitt vinterbidrag fra båndamatør-konkurransen i 1969 ble presentert. I programmet den 10. september 1998, fikk jeg fortelle mer om båndamatør-aktiviteten, om Tandbergs Radiofabrikk, og videre om min selvpålagte oppgave og visjon med å få etablert et lokalt museum basert på Tandbergs båndopptakere. Et av spørsmålene jeg fikk var; når jeg kunne ønske velkommen til et slikt museum. Det var selvsagt umulig å gi noe svar på det, og lite ante jeg selv hvilken utvikling som ville følge i de neste 5 årene i så henseende. Forøvrig ble jeg ble ellers invitert tilbake siden, for å fortelle mer om dette og videre om båndamatør-virksomheten, samt om fremtidige CD utgivelser med stoff hentet fra mitt lydkarkiv. Dette har så langt skjedd i radio, NRK Rogaland, h.h.v. 29/10 -2001, 17/12 -2001, 15/3 -2002 og 12/1 2004.

Kontakt etableres med Norsk Lydinstitutt, Stavanger, sommeren 2003

Sommeren 2003 ble det, pr. brev, tatt en formell kontakt med Norsk Lydinstitutt, Stavanger, med tanke på å innlemme min private samling av Tandbergs båndopptakere ved instituttet. Etter noen få dager meddelte daglig leder og fagkonsulent Per Dahl, via telefon, at man gjerne vil imøtekomme og realisere dette.

Presentasjon på fjernsyn, NRK Rogaland, desember 2003

I desember 2003, ringer så John Skien, fra fjernsynet; NRK Rogaland. Han ville svært gjerne lage et innslag på TV omkring det hele. Han hadde fra før godt kjennskap til min aktivitet; og det faktisk allerede i fra våren 1976, da han hadde en reportasje i radio, NRK Rogaland; i anledning av at jeg hadde vunnet landskonkurransen året før, med bidraget: "Brukt Bil Blues".

Den 16. desember 2003, var John Skien igjen på plass, og nå sammen med kameramann; og foruten opptak i fra mitt studio, fikk man i TV-utsendingen, sendt samme kveld; også se de nye lokalene til Norsk Lydinstitutt, hvor også daglig leder, fagkonsulent Per Dahl kunne fortelle mer om det hele; hvor man nå også vil inkludere Tandbergs båndopptakere, mm.

Basis for TANDBERG-samlingen vil være:

- Tandbergs Båndopptakere, teknisk tilleggsutstyr; mikrofoner, o.l.
- Stoff omkring Vebjørn Tandberg, om fabrikkene og om miljøet i konsernet.
med så vel skriftlig som muntlig kildestoff.
- Bruksanvisninger, skjemaer, tekniske spesifikasjoner, produktutvikling,
interne meldinger, Tandberg-nytt, o. l.
- Trykksaker relatert mot Tandberg-utstyr, skilt- og reklame-materiell, m.m.
- Lydbånd-ruller, m/opptak fra radio, ulike amatør-opptak, "phonobånd", m.m.
- Stoff om båndamatør-bevegelsen. - Nærradioens historie – pirat-radioer.

Ved NORSK LYDINSTITUTT i STAVANGER vil man også ta hånd om stoff omkring båndamatør-bevegelsen i Norge, samt også kildestoff og arkivmateriale fra de lokale nær-radioer, foruten også pirat-radio aktivitet før nærradioen ble innført i 1981. Her kan det vel nevnes at båndamatører drev med programskapende arbeide lenge før nær-radioen ble innført her i Norge (1981).

Ved NORSK LYDINSTITUTT i STAVANGER vil man også gjerne knytte kontakt med aktuelle foredragsholdere; med utgangspunkt i apparater, teknikk, produksjon og bedriftsmiljø. Her vil blant annet tidligere Tandberg-ansatte, samt også Tandberg-samlere, mm, som hver på sitt område innehar verdifull spiss-kompetanse, kunne bidra med aktuelt stoff / materiale.

Alt dette vil bli gjort tilgjengelig for publikum; basert på opplevelse, aktivitet, kunnskap og kildesøking, hvor man også vil få mulighet til å foreta innspilling på en Tandberg båndopptaker. Enn videre også å kunne avspille og om ønskelig få med en digital kopi av egne opptak foretatt på lydbånd.

Forståelig nok har jeg en del ideer / visjoner hvorledes det hele kunne tilrettelegges for publikum, med fokusering på produksjon, industrihistorie, teknikk, design, bruk, osv, men i utgangspunktet overlater jeg det hele til Norsk Lydinstitutt / Stavanger Kommune, til relativt fritt å ta hånd om dette.

NORSK LYDINSTITUTT, STAVANGER

Daglig leder: Fagkonsulent Per Dahl. Arkivleder: Jacqueline von Arb.

Norsk Lydinstitutt flyttet omsider inn i egne nye, moderne lokaler, sommeren 2003. Åpningstiden er p.t. 2 dager i uka, og dette vil med tiden utvides. Lokalene har egen inngang med heis til begge plan, eventuelt også til arkivrom / magasiner.

NORSK LYDINSTITUTT i STAVANGER ble etablert som en stiftelse av Stavanger Kommune, for å ta hånd om Arne Dørumsgaards private samling av klassisk musikk, bestående av flere tusen 78-plater, LP-plater, videokassetter og innspilte lydbånd med opptak fra flere europeiske kringkastingstasjoner. Ellers har også instituttet mottatt flere andre gaver, og alt er nå omsider lagt til rette slik at samlingen stilles ut og er tilgjengelig for forskere, studenter og andre interesserte. I tillegg vil man nå også ta hånd om Tandbergs båndopptakere med utgangspunkt i Odd-Jan Jonassen`s samling.

Tandbergs Båndopptakere er tenkt utstilt i disse lokaler etter hvert.

Stor utfordring til Norsk Radiohistorisk Forening og dens medlemmer.

Samlingen så langt, som vil bli overlevert til Norsk Lydinstitutt, for en symbolsk kostpris, er på langt nær komplett; men det vil være en god start. De fleste hovedmodeller vil være på plass etter hvert, med tilhørende bruksanvisninger og dokumentasjoner. Noen utgaver mangler ennå, og det er ellers ønskelig med en utskifting til enkelte penere eksemplarer, samt også ta hånd om dubletter, slik at disse kan nyttes av besøkende for avspilling av deres egne opptak. Ellers er de fleste modeller forøvrig satt i driftsmessig stand.

Mulighetene som nå gis til å bygge opp et nasjonalt museum basert på Tandbergs båndopptakere henleder til en innsats fra mange aktører, og jeg vil herved oppfordre NRHF, så vel som alle medlemmer til en samlet innsats i så måte.

NRHF,
Mekanikerveien 32
0683 OSLO

OPPDATERT INFO

PUBLIKUMSÅPNING VED NORSK LYDINSTITUTT

Søndag 11/1-04 åpnet "Museums-stafetten" i Stavanger, hvor nå 22 lokale museer og institutter, har hver sin søndag med økt aktivitet denne våren. Først ut var forøvrig Norsk Lydinstitutt, som ny deltaker og som således hadde publikumsåpning denne søndagen. Det ble gitt guidede turer rundt i utstillingen hver time ved daglig leder, fagkonsulent Per Dahl. Den faste utstillingen så langt, viser bl.a. eksempler fra samlingens 100.000 LP'er og 40.000 forskjellige 78-plater og 10.000 lydbåndruller. Samlingens størrelse og at den også vil være åpen for vanlig publikum, gir Norsk Lydinstitutt i Stavanger en unik posisjon i internasjonal sammenheng.

Odd-Jan Jonassen var også på plass, og fortalte litt om båndopptakerens historie, og hvor de frammøtte fikk med seg en spesiell demonstrasjon av et lydopptak kombinert med flere sekunders forsinket avspilling. Dette var arrangert ved hjelp av 2 Tandberg båndopptakere, plassert ved siden av hverandre; hvor innspillingen skjedde på det venstre apparatet, og deretter ble lydbåndet ført direkte over på det andre apparatet, plassert til høyre; og hvor da avspillingen skjedde, samtidig med at lydbåndet gikk inn på oppsamlingsspolen her. Dette gav 5 sekunders tidsforskjell mellom inn- og avspilling, i hastighet $3 \frac{3}{4}$ "/s.

– En spesiell utgave av A-B test, for her lyttet man til et opptak, mens man tar opp, litt etter at man tok opp.

Med hilsen Odd-Jan Jonassen, medlem 730

P.O. Box 410, Madla
4090 HAFRSFJORD

Tlf. 51 55 77 52
ojajo@frisuft.no

"SIRIUS"

DAMPMASKIN SOM GJORDE KRIGSINNSATS I SOE ETTER Å HA DOMINERT 30-TALLETS MODELLBÅTRACE PÅ THEMSEN

Under 2. verdenskrig leverte Arthur Lyon & Company Ltd. (ALCO) et dampdrevet aggregat, kalt "Firefly". Aggregatet var konstruert på bestilling fra Special Operations Executive (SOE), som også Kompani Linge tilhørte. Firefly ble brukt til lading av blyakkumulatorene som telegrafistene i SOE brukte til drift av ulike radiosettet, primært av "Type 3 Mark II" ("Berit").

av Magne Lein, NRHF-medlem Nr. 5

Firefly besto av en dampmaskin type Sirius fra Stuart Turner Ltd. (idag Stuart Models Ltd.), samt en "ALCO Battery Charger No 1" (6-8V, 4A). Stuart-fabrikken ble etablert i 1898 og eksisterer fortsatt, med hovedkontor på Guernsey. Mange av modellene fra fabrikkens tidligste dager leveres fortsatt, enten ferdigbygd eller som halvfabrikata. Sirius-modellen fås p.t. kun som byggesett.

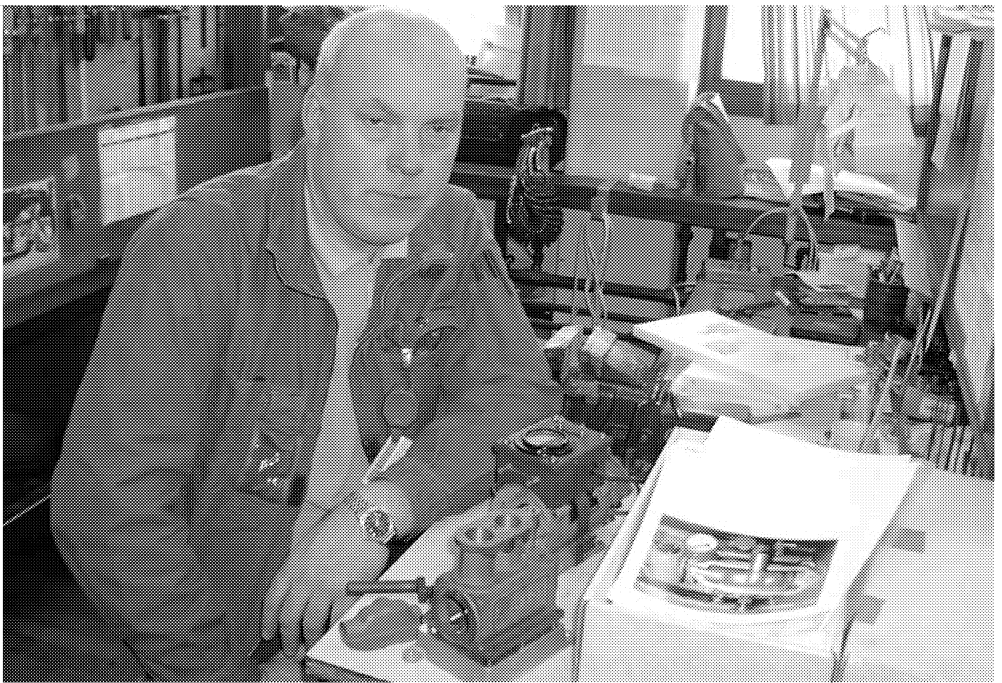
Sirius har to vertikale sylindre og var opprinnelig utviklet for drift av modellbåter. Sirius var blitt spesielt populær i modellbåter på 30-tallet pga. høyt turtall og lavt vibrasjonsnivå. Montert i Firefly, og under feltforhold, ble den utstyrt med en helt annen kjeletype enn i modellbåtene. Den vanligste var frittstående og vedfyrt, med slangeforbindelse fra kjelen til selve dampmaskinen.

Vanligvis kom Firefly i fallskjerm sammen med telegrafisten. Det er få tilbake av disse aggregatene, de havnet nok som oftest i et tjern eller i en myr under hastig flukt fra ett sendested til et annet. Men Hallo-Hallo-redaktør Tore Moe har ett. Og selv er jeg i ferd med å få et komplett aggregat, dvs. jeg har allerede en "ALCO Battery Charger No 1", og nå er den tilhørende Sirius-maskinen under bearbeiding (boring, fresing, dreining), med utgangspunkt i komponenter bestilt via

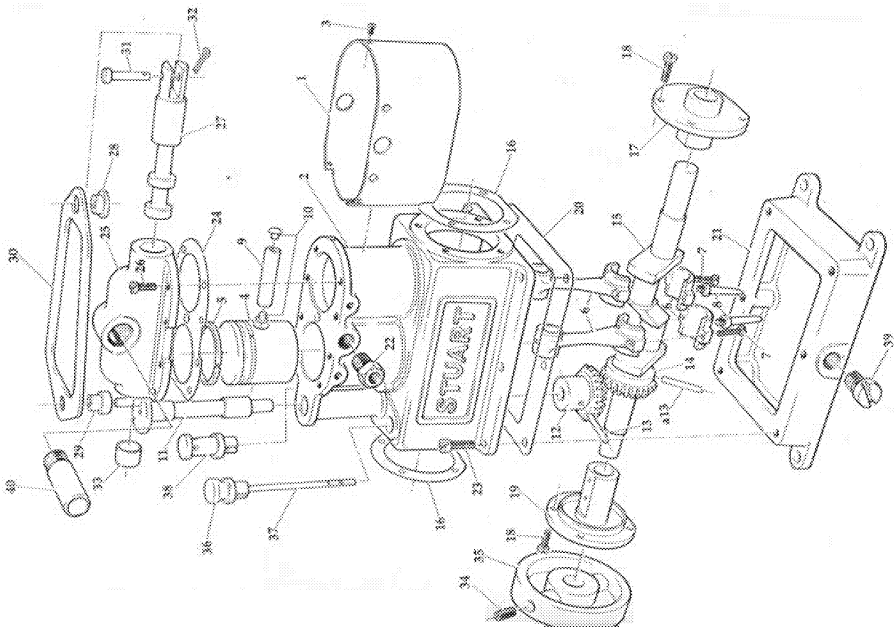
internett (sales@stuartmodels.com) fra Stuart-fabrikken på Guernsey, de fleste støpt i de gamle Sirius-formene fra 30-tallet.

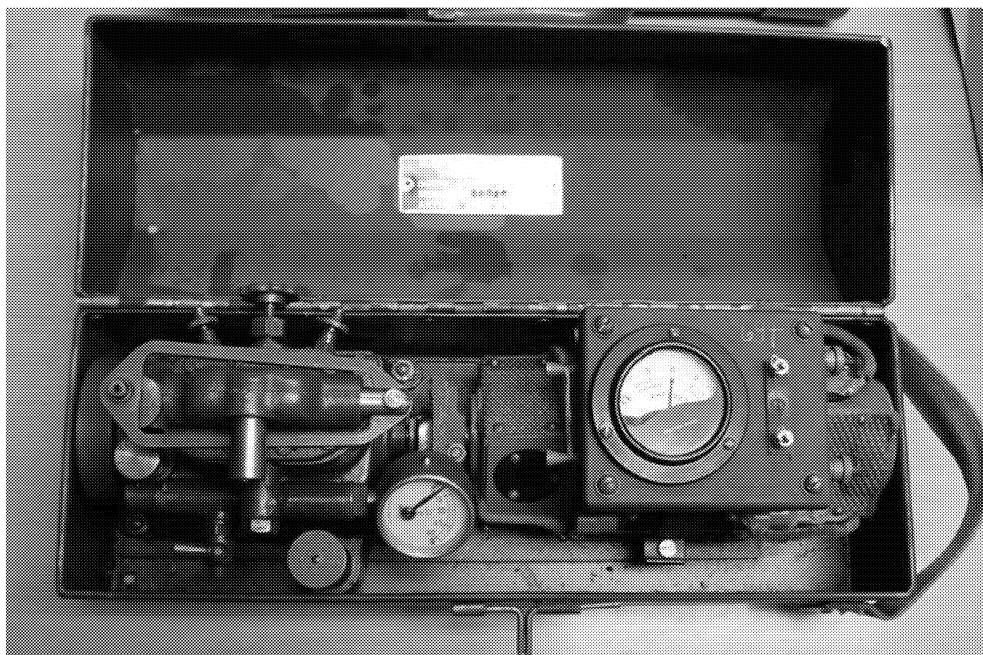
Men bearbeidingen skjer ikke i mitt lille kjellerverksted, slik jeg hadde tenkt meg. Det er nemlig ikke utstyrt med stort mer enn håndverktøy, noen loddebolter og et par hånddriller, og det holder ikke for noe så serious som Sirius. I tillegg fant jeg ut at tre års erfaring fra min fars bygdesmie i Verdal, samt et praksisår på en transformatorfabrikk på Steinkjer, ikke ga den nødvendige kompetanse til bearbeiding av alle støpejernsdingene og alle de sylinder- og veivaksselforingene i messing, med bortimot lommeurtoleranse, jeg mottok i esken fra Guernsey, selv om jeg skulle ha hatt både fres og dreiebenk.

Men når nøden er størst, er hjelpen nærmest, heter det. Jeg nevnte mitt mekaniske dilemma for Bjørn Dalbakk, min gamle kollega fra tiden som laboratorieingeniør på Kjemisk Institutt på Blindern (UiO) på 60-tallet. Den gang var Dalbakk instrumentmaker på Instrumentverkstedet, i dag er han overingeniør og sjef samme sted. Etter avtale med ham fikk jeg hjelp av instrumentmaker Runar Bjørnestrøl. -- Det er fin avveksling å jobbe litt om kveldene med Sirius-maskinen, sier han, og glad til er jeg.

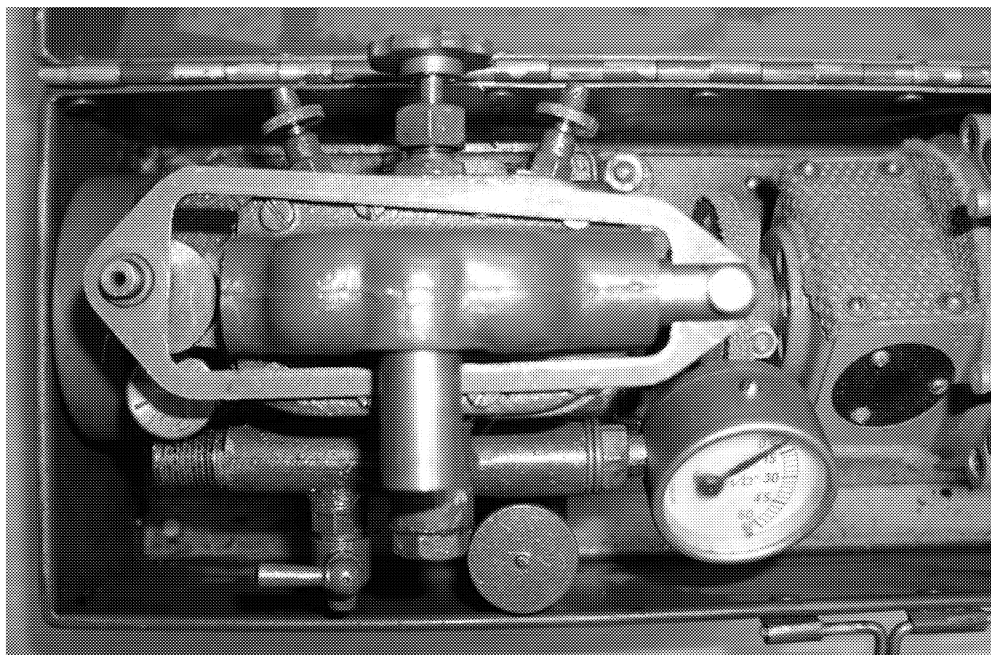

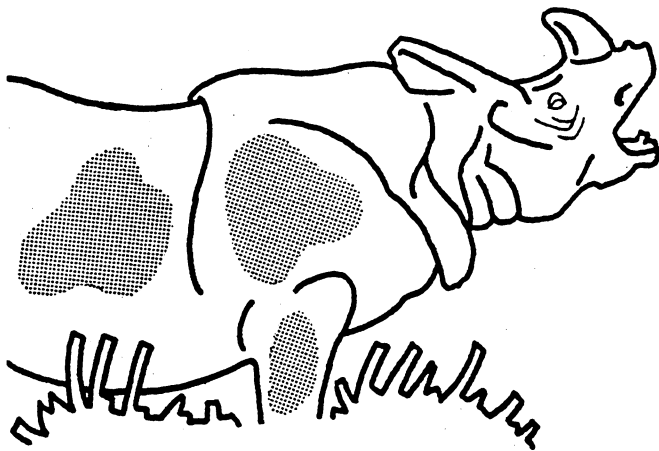
HJELPER I NØDEN: Runar Bjørnestrøl med noen av de støpte komponentene til Sirius, bl.a. blokken og topplokket. Bak støpejernsdelene ses ALCO-dynamoen med skive for sammenkobling av dampmaskinen, ampèremeter og skruetilkoblinger. På bildet t.h. en ferdig Sirius, sett ovenfra (Foto: M. Lein)

TORES FIREFLY: Tore Moes Firefly-aggregat, slik det kom i slipp, montert i ståleske med hengslet lokk. Det andre bildet er et nærbilde av selve dampmaskinen. (Fotos: M. Lein)

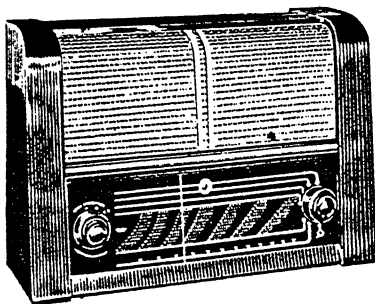

KJØP IKKE ET NESHORN

selv om det kan være fristende. Kjøp
noe De kan ha glede av: En god radio

Saga

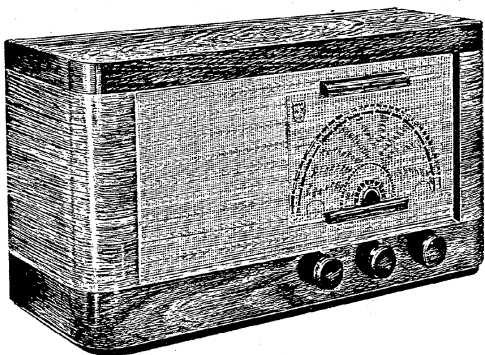

Super med 6 rør inkl.
likeretter og troløye.

Pris kr. 565.—

SALVE STAUBO A/s — RADIOFABRIKK — OSLO

1948

Den nye **BATTERIMOTTAGER**

Våre kjente og etterspurte apparattyper BN 463 A og BN 572 A vil også ihøst prege markedet. Men vi kommer også med et nytt batteri-apparat BN 391 B.

RADIORØR

leveres nå i full førkrigsqualitet. — Derfor kan vi trygt si:

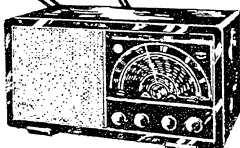
«Nå som før — bruk Philips rør».

PHILIPS

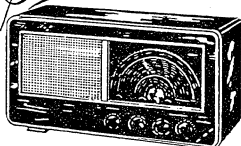
1948

Simon serien

Et mesterverk i ytelse og
tonegjengivelse Kr. 498,—

Solist

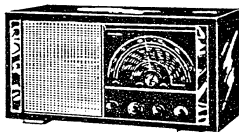

Den ypperlige fjernmot-
taker til den utrolige
lave pris Kr. 280,—

Simon Gulmodell

Det elegante radiomøbel
med det største tone-
område Kr. 790,—

Frihets-superen

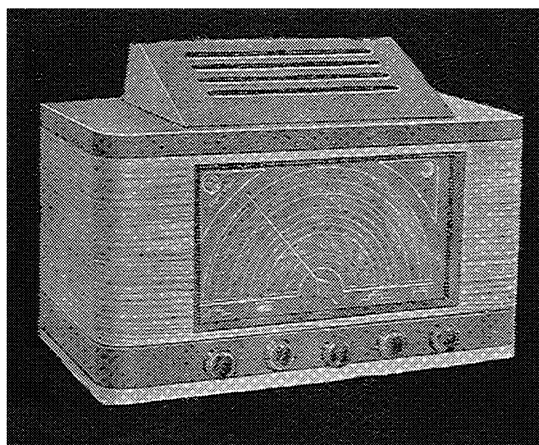
Den enerådende batteri-
mottaker i strømløse
distrikter Kr. 322,—

RADIO NETTE

1949

THE *New* LOOK

Clipper Super

Et stilrent luksusapparat med 6 båndspredede kortbølger, også fisk.bånd. 10" høyttaler gir ekstra tonefylde. Flerfarvet, indirekte belyst kjempeskala med nøyaktig angitte stasjonsnavn, også på kortbølgebåndene

Føres av ledende bransjeforretninge:

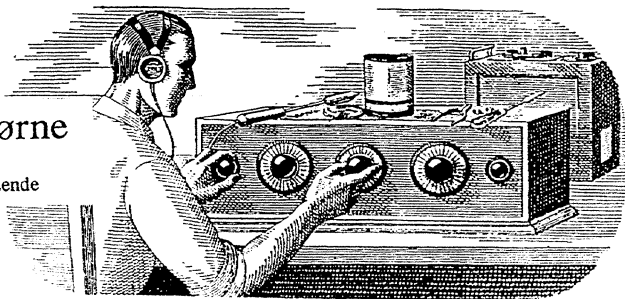
FABRIKANT

Klaveness Radiofabrikk — Oslo

1949

Tor's Hjørne

Av Tor van der Lende

Hallo hallo ute i Radioland, står det bra til? Her skal vi prøve å sparke i gang et nytt hjørne på kort tid. Redaktør Moe ringte meg i dag på jobben og lurte på om jeg hadde hjørnet klar til i morgen!! Og jeg som ikke hadde tunet meg inn på **den** frekvensen enda. Jeg har nemlig vært opptatt siden jul med å pusse opp badet i heimen. Fikk vannlekkasje i sluket rett før jul, og naboen under foretrakk å fylle badekaret sitt med rent vann. Rørlegger kom og pigget opp gulvet, satte i nytt sluk og pigget selv av gårde 2 dager før julaften. Resten var opp til meg å fikse. Da jeg fjernet badekaret dukket det opp noen hull i veggen som tidligere het sponplater, men som nå lå som en mauertue i bunn inni veggen. Så, i tillegg til å støpe rundt sluket og med ørten lag flytende membran rundt, måtte nye veggplater inn og det ene dro det andre med seg, så når man bor i gammel gård på Majorstua er det mye man må finne seg i. Så endelig etter masse strev og arbeide har vi et badekar omkranset av nye fliser og med nytt gulv under. Derfor har ikke mine tanker gått så mye på dette med pc jobbing og deadline i den siste måneden. Men vi får vel til noe smøteri denne gangen også.

Angående mitt forrige innlegg om forhøyning av inngangspengene på våre auksjoner, har det bare vært positive reaksjoner. Herved er ny inngangsavgift kr. 50.- Hvor da overskuddet går til damene våre som jobber gratis på kjøkkenet hele dagen, og atpåtill må gå rundt etterpå og plukke tomme kaffekrus og tomflasker og søppel, og vaske gulvene.

Vi har fortsatt en del hjemløse billige radioapparater stående for salg fra kr. 30.- til 200.-

Museet vårt sliter litt tungt for tiden. Vår primus motor Bjørn Lunde er overlesset med arbeide med katalogene og ekspedering av så mye skjemaer og brosjyrer at kvelden går fort bort, enda han tilbringer mer tid i lokalene enn alle andre. Vi har hylene på plass men mangler noen som kan ta seg av systematiseringen og videre rydding, så hvis noen føler seg kallet, så har vi enda flere oppgaver som trenger hjelp, og det er biblioteket vårt. Her trengs det også en fast hjelper til å registrere og systematisere alt vi har av bøker og tidsskrifter, og vi trenger en person som kan komme hver tirsdagkveld og ikke bare en gang i måneden.

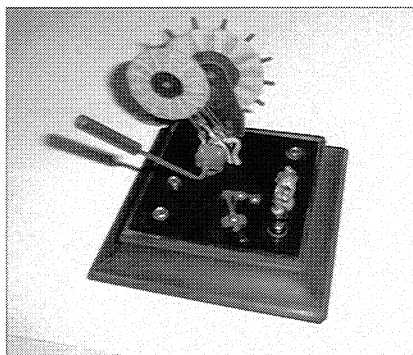
Våre vakre krystallapparater

Av Tor van der Lende

Nå er vi kommet til avdelingen for hjemmebrygget. Dette er et krystallapparat som jeg bygget selv for 15-20 år siden. Jeg hadde fått fatt i et par flotte kurvflettede flatspoler. Den bakerste er til å plugge inn med to ben, og den andre er beregnet til å være svingbar. Den store har jeg også sett plugget inn på Radionettes R3, "kjeksboksen". På baksiden av denne spolen er det klistret på et stempelavgifts merke på kr. 0,25. Krystalldetektoren er også hjemmelaget. Den består av et fjærklips påloddet en bananstikker, og i klipsset er det plugget inn en krystallklump. Søkefjæren er loddet på en tykkere messingtråd som i motsatt ende er loddet oppi en annen bananstikker. Siden den variable spolen har tre uttak, er disse loddet innpå en trepunkts vender.

Kassen, eller snarere rammen som frontplaten ligger oppi, er laget av en profilert rammeliste som er kappet i 45 grader og limt sammen i hjørnene. Den er deretter beiset og satt inn med antikk voks.

I forrige nummer av bladet etterlyste jeg bilder og beskrivelser Deres vakre krystallapparater, men det har ikke kommet inn et eneste bilde. Det må da i all anstendighets navn finnes noen flotte apparater hos Dere der ute som ikke har vært vist i denne spalten tidligere? Det samme gjelder Radioer jeg har møtt. Ikke ett bilde! Er det kulda som gjør dere stive og trege, eller er det enklest å late som ingenting?

Det er ingen ting i veien for at man kan lage sine egne replikaer av både krystallapparater og gamle "lampeapparater", bare man hele tiden spiller med åpne kort, og ikke prøver å la det gi seg ut for å være originale ting. Det som er litt av "tricket" med å lage replikaer er at man benytter seg av så originale deler som råd er. Derfor er det viktig å ta vare på det man kommer over av gamle komponenter og materialer.

Vi har et godt utvalg av gamle deler i foreningen til salgs for en rimelig penge, så sett i gang mine venner og snekre ditt eget krystallapparat.

HALLO-HALLO

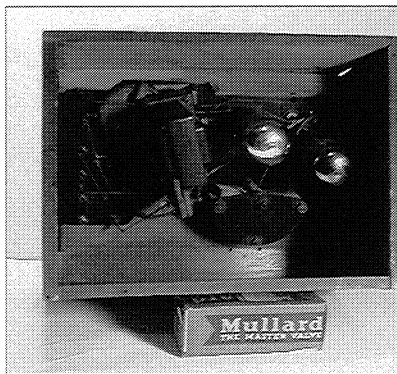
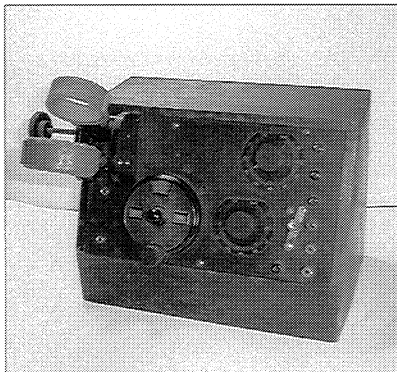
*overtar intet ansvar for inn-
sendt manuskript og billedstoff.
Sørg for å ha kopi av bilder
eller artikler som ikke er be-
stilt av redaksjonen.*

*Når returporto ikke med-
følger, vil stoffet gå i papir-
kurven, hvis det ikke kan få
plass i bladet.*

Radioer jeg har møtt

Av Tor van der Lende

Siden vi er i det hjemmelagede hjørnet i dag, så tar jeg med en hjemmelaget radio i samme slengen. Den er IKKE laget av meg, men av en gammel marginkasse eller lignende. Den stammer nok fra de glade tyve-årene etter komponentene og ledningsføringen å dømme. Som dere ser er dette et to lampers apparat med tilbakekopling via to honeycomb spoler på fronten, hvorav den ene er variabel i forhold til den andre. De av dere som er skarpe, har sikkert lagt merke til at det alltid er den minste spolen som er variabel på slike koplinger. Grunnen er at det er den store spolen som er avstemnings spole, og som regel laget for langbølge, og den lille er da tilbakekoplings spolen som sitter i anodekretsen. Ved å flytte den lille nærmere og lengre fra avstemnings spolen får man en kraftigere og løsere tilbakekopling, (reaksjon). Dette virker også som en enkel volumkontroll. Selve avstemningen foregår med en variabel kondensator, som er koplet sammen med avstemnings spolen, og påmontert en mikroskala på fronten. Videre har begge rørene her hver sin glødereostat(variabel trådviklet motstand), koplet inn i glødekretsen, disse virket også som volumkontroll og strømbesparer på glødebatteriene når man lyttet på en kraftig kringkaster i nærheten. Disse to rørene er trafokoplet og har direkte tilkopling for hodetelefon eller høyohmig høyttaler i serie med siste rørs anode og høyspent batteriet. (90-120v). Kassa er grovt snekret og har batteritilkoplinger på fronten.

Som man så vidt kan se inne i mørket av kassa, er dette et tydelig hjemmearbeide. De to rørene som sitter her nå er KC 1 og A 415.

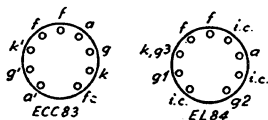
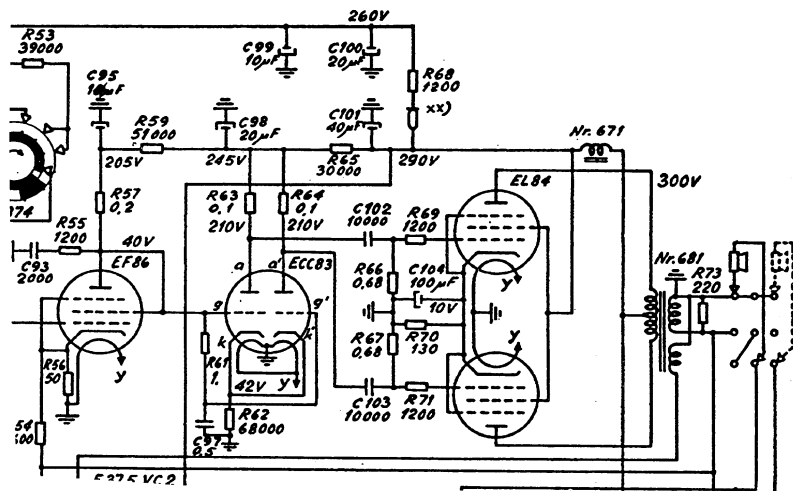
På fronten er det en del gamle hull som er tettet igjen med bek eller lignende, så dette er en radio som tydeligvis har blitt resirkulert. Skulle vært artig å ha sett hvordan forgjengeren så ut.

Produksjonsfeil på Huldra 5

Av Tor van der Lende

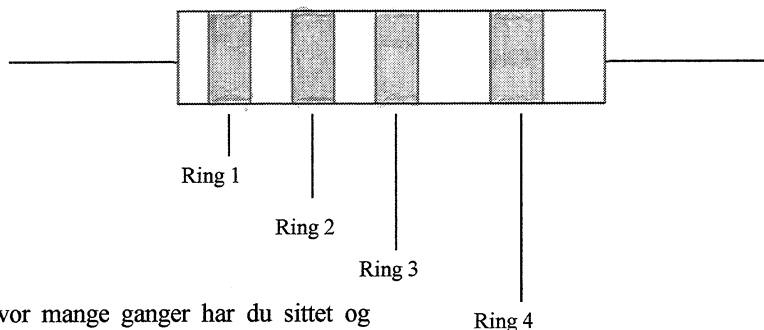
Gjennom mine mange år som Radiodoktor har jeg oppdaget en vanlig produksjonsfeil på Tandbergs Huldra 5. Nemlig en motstand som er feilkoplet på ett av de to utgangsrørene, EL 84. Disse skal være push-pull koplet, men på grunn av denne feilen er ikke dette alltid tilfellet. Som vi kan se på skjema, så er signalet fra fasevenderørret ECC 83 koplet inn på hvert sitt styregitter på EL 84. (gitter 1). På sokkelen er dette pinne 2. Men på ca.50 prosent av de Huldra 5 jeg har vært inni, har den ene

motstanden vært loddet på pinne 1 på det ene røret, og pinne 1 er en ubenyttet blind pinne. Dermed har denne push-pull koplingen vært lite effektiv, da kun det ene røret har fått tilført signal. Normalt går disse rørene i mottakt siden signalene fra fasevenderørret er 90 grader forskjøvet i forhold til hverandre, og dermed få en større utgangs effekt. Bevares, radioen spiller med en slik feilkopling, det har den jo gjort i alle år, men effekten blir atskillig bedre med rett kopling. Har du en Huldra 5, så ta en titt under og sjekk koplingen på rørsoklene.

Hvor stor er denne motstanden?

Av Tor van der Lende

Hvor mange ganger har du sittet og fundert på hvor stor en motstand er fordi du ikke har lært å lese fargekodene? Her skal du få en enkel innføring som med litt trening gjør at du med et kort blikk på en fargekodet motstand kan utbryte til alles forundring; at den der er på 470 k ohm! Fargene er standardiserte og følger denne skala:

Sort = 0

Brun = 1

Rød = 2

Orange = 3

Gul = 4

Grønn = 5

Blå = 6

Violett = 7

Grå = 8

Hvit = 9

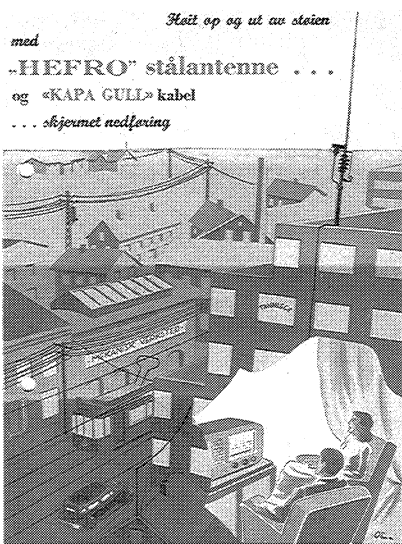
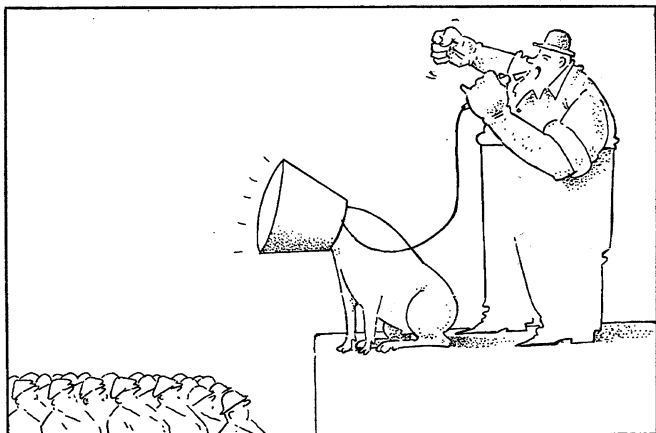
På motstanden vår begynner vi alltid å lese verdien fra venstre mot høyre, forutsatt at vi holder den den rette veien. Det vil si; med ring 4, som er enten gull eller sølvfarget til høyre. Dette er tallet for motstandens toleranse i %. Gull = 5 %, sølv = 10 %.

Med toleranse menes avvik på den trykte verdien. Så leser vi:

Ring 1 viser det første tallet, ring 2, det andre og ring 3, antall nuller.

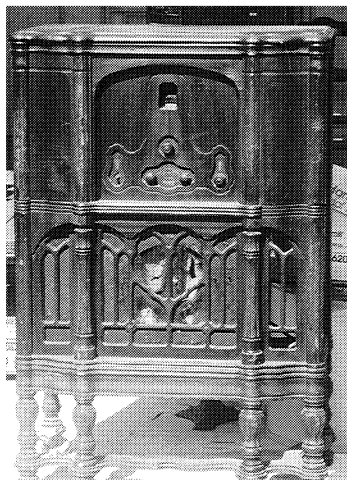
Hvis denne motstanden har farger som følger: ring 1 = gul, ring 2 = violett, og ring 3 = gul, får vi følgende tallverdier: 470000. Dette er da Ohm, og 470000 Ohm er 470 kOhm. Eller 0,47 mOhm. Dette skulle da være enkelt. Har vi en annen motstand med følgende farger: rød, rød, sort, er den på 22 Ohm, fordi når ring 3 er sort, betyr det komma null. Hvis ring 3 er brun, får vi 220 Ohm.

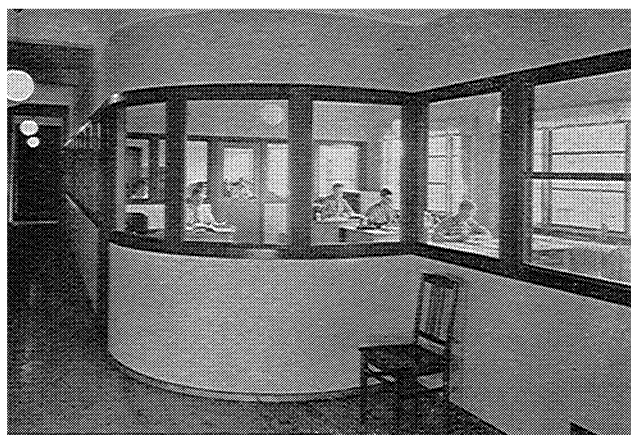
På en del nyere motstandere vil vi se at ring 4 er rød eller brun, da gjelder fargekoden vår igjen; rød = 2 % toleranse, og brun = 1 %. Det kan også forekomme på nyere motstandere at vi ser 4 og 5 fargeringer i tillegg til toleranseringen, da har vi en nøyere utmålt motstand med flere desimalverdier, for eksempel 433,25 Ohm, men disse forekommer aldri i gamle radioer. Lær deg fargekoden, det er lurt!!!

Så kom vi i mål med siste siden denne gangen også, etter noen timer ved pc, digitalkamera og skanner, samt litt tålmodighet og etter hvert utålmodighet etter som klokka går og nærmer seg starten på den første episode av denne ukes svenske krim om Martin Beck. Den bare MÅ jeg se. Derfor håper jeg dere unnskylder meg eventuelle skrivelifer som måtte være her. Kos dere med våren og eventuelle nye loppemarkeder som kommer, eller møt opp på våre populære auksjoner for en god handel med tilhørende vaffler og pølser.

Vi må jo ha med noen Amerikabilder denne gangen også. Vi har massevis på lager som fortsatt ikke er vist, så dette er som en sareptas krukke som aldri blir tom. Ihvertfall ikke så lenge Cato fortsatt tar bilder og sender til oss.

TANDBERGS
har sommeren
disse rummelige

Tandberg
RADIO

RADIOFABRIKK
1939 tatt i bruk
og lyse lokaler.

Tandberg
RADIO

Inndratte radioer under krigen

Hvor ble de av?

ved Erling Langemyr, nr. 124

Erik Steen hadde en meget interessant artikkel i HH nr. 83 (3/03) om dette emnet. Jeg lurer også på hvor det ble av vår radio som min far selv hadde bygget. Han levert bare inn innmaten, selve kabinettet har jeg ennå. Apparatet ble levert inn på Løren folkeskole lørdag den 13/9-1941. Jeg var den gangen fem og et halvt år og mener å huske det, da vi leverte det inn på den skolen jeg senere skulle gå på. Det å besøke en skole den gangen, var noe stort. Jeg er sikker på at han ønsket vår radio tilbake, da vi noen år etter frigjøringen kun lyttet på et krystallapparat som vi hadde fått låne av en nabo. Vi var seks familiemedlemmer med to hodetelefoner som vi splittet, slik at fire av oss kunne lytte samtidig.

En annen ting jeg kan huske var at vi gutta etter frigjøringen besøkte det store lageret av radioer på Sjursøya og stjal rør som vi smuglet ut forbi vekten i våre nikkerser. Vi visste at rør var dyre, men vi fikk aldri bruk for dem. Jeg kan huske at jeg lenge hadde et likeretterrør.

Kanskje ikke så mye nytt, men følgende fant jeg i Radiohandleren nr. 7/1949:

Det er brakt på det rene at tyskerne i september 1941 beslagla og tellet opp 538 642 apparater. Dette tallet sammenliknet med det antall apparater som til det tidspunkt var omsatt i Norge, tyder på at en god del apparater ble gjemt eller ødelagt for å unngå innlevering. Av de inndratte apparatene er det etter frigjøringen kommet til rette ca. 140 000 apparater, hvorav ca. 100 000 apparater er tilbakelevert til de opprinnelige eiere. De resterende 40 000 er de såkalte herreløse apparater. Det antas at ca. 20

000 av disse er reparert, mens de andre 20 000 er kondemnert. Som bekjent ble en stor del av de beslaglagte apparater sendt til Tyskland og okkuperte land utenfor Norge. Mange av apparatene ble helt ødelagt av tyskerne. En stor del ble av tyskerne også benyttet for å skaffe deler til reparasjon av andre apparater. Restene ble som vi erindrer sendt til skraphaugen på Sjursøya og andre plasser rundt omkring i Norge.

Innledningen på ovennevnte artikkel er ikke riktig. I september 1941 måtte de som ikke var medlemmer av Nasjonal samling levere inn sine apparater. De som var medlemmer av NS måtte fylle ut en erklæring. (Se faksimiler) I januar 1943 ble så apparatene beslaglagt av tyskerne. I Salve Staubos "Rapport fra sambandssjefen" skriver Staubo blant annet at medlemmene av Radioleverandørenes Landsforbund ble innkalt til møte på Bristol. (Oslo) Staubo var ikke medlem av forbundet, men firmaet måtte likevel møte med en representant. På møtet fikk radiofabrikantene pålegg om å overhale, reparere inntil 1000 apparater i måneden, avhengig av bedriftens størrelse. Apparatene skulle sendes til sivilbefolkningen i Tyskland. Staubo skriver videre at de reparerte i gjennomsnitt 872 apparater i måneden. Selv sier han at dette tallet var for høyt. Radiofabrikantene fikk betalt av tyskerne for hvert apparat de reparerte, så det var om å gjøre å finne så mange feil som mulig og muligens også reparere så mange apparater som mulig for å holde hjulene i gang.

Da jeg leste videre i Radiohandleren kom
overraskelsen:

Vi vet også at tyske soldater kjøpte radioer Norge og tok med seg til Tyskland da de reiste på permisjon, men allikevel, hvem kjøpte alle radioene?

Apparatene skal ved innleveringen være merket med eierens navn og den umiddelbare besitteres navn og adresse. Apparatene skal være innpakket. Ved overtreidelser mot avleveringsplikten kan forbudet mot å fremstille, kjøpe og selge apparater vil det ikke sikkerhetspoliti innbringe apparatet og straffe overtrederen. Ved særlig bil brukt bærer.

Jeg erklærer hermed villig til, ved udlæveringen af apparatet, at beråde til National Samling et frivilligt bidrag, men ikk mere.

Det af National Samling udlærte apparat kan ikke overdras til andre uden ettes på foræld indskrevet tilladelse fra NS Riksøkonomichef. Ved event. uetilladelse eller stryknng af partiet bkr apparatet vedtagtsafgørt i leveres tilbage til National Samling.

Jeg bekræfter herved ovenstående ved min underskrift.

Aps 1964

Våre vakre krystallapparater II

av Svein Brovold

Apparatet består av en enkel firkantet trekasse med en ebonittplate med utstyr montert på toppen. Det er spoleavstemt og har velger med 8 posisjoner. Detektoren er av den åpne typen med spiralfjæren festet til en arm som sitter på et bøytbart ledd. Krystallen er festet i en liten holder med en fingerskrue. Teksten

på tilkoblingene er på fransk; antenne, terre og ecouteurs. Det som er interessant er det ovale metallskiltet som sitter på fronten: Rundfunken AS, Kristiania. Sannsynligvis et franskprodusert apparat solgt av et Kristiania-firma. Noen som har hørt om Rundfunken AS?

"Spioner i eget land"

Lagercrantz-settene og 'Svenskesuperen'

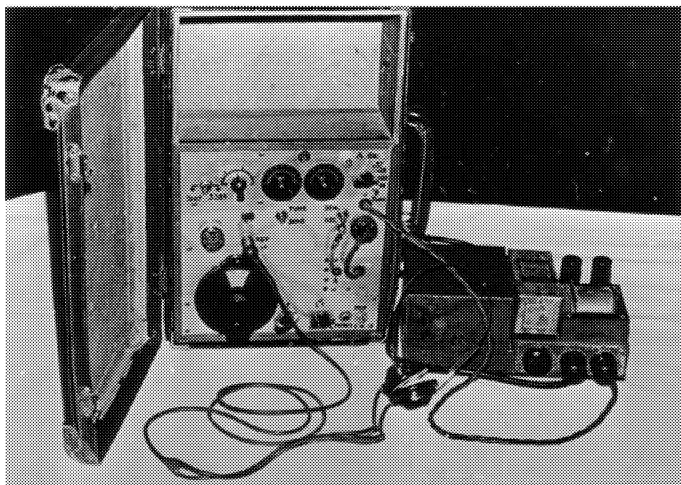
ved Erling Langemyr, nr. 124, LA3BI

Magne Lein har gjort et godt arbeid ved å skrive en bok om norske radiooperatører under krigen . Som vi kjenner til, har det blitt utgitt mange forskjellige bøker om motstandskampen, men dette er den første boken som inneholder historier om radiooperatørene fra alle organisasjonene. I anledningen med utgivelsen vil jeg komme med noen tilleggsopplysninger når det gjelder radioutstyret som ble produsert i Sverige og benyttet i Norge.

I HH nr. 76 (4/01) viser jeg bilder av tre sett som er produsert av firma Johan Lagercrantz, Stockholm. Jeg vil videre prøve å konkretisere hvilke typer sender/mottaker som vi kjenner til at Lagercrantz for Hjemmestyrkene.

Da Lagercrantz ikke merket sine apparater med typenummer, har jeg tillatt meg å sette navn på settene. Dette er også gjort fordi settene vil bli gjengitt i boken "Wireless for the Warrior, Volum 4, Clandestine Radio" av Louis Meulstee. Boken vil komme ut i sommer og beskrive mer enn 200 illegale radiosett, sendere som mottakere.

Vi kjenner til tre HF sett og et VHF sett som ble bygget av Lagercrantz og brakt inn til landet vårt. Nytt for meg var at de ble kalt for *Svenskesettet* og til og med for *Lagercrantz-settet*. Jeg regner med at det her er snakk om HF settene. Vi må ikke blande disse settene sammen med den norske illegale sender/mottaker Olga som hadde undertittelen *Det svenske sett* som kamuflasje. (Se HH nr.2/1987, s.9)

"Lagercrantz nr. 1"

Denne sender/mottaker har jeg gitt dette navnet, da det antas at settet var et av de første som ble produserte av Lagercrantz for norske agenter

"Tx/Rx 20W"

Settet har fått dette navnet da det antakelig har en utgangseffekt på 20W.

"Apparat 7/11"

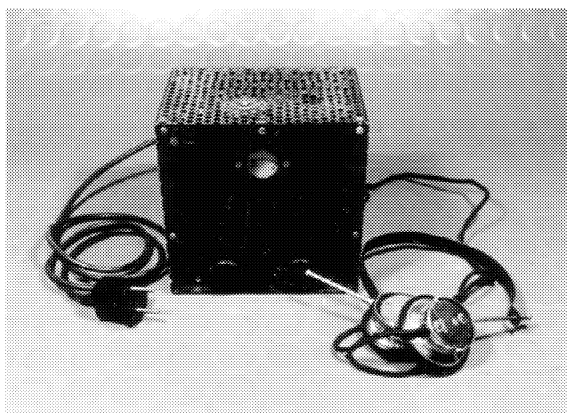
Grunnen til valg av dette navnet er at det finnes to apparater av denne typen. Det ene har et kalibreringsskjema merket Nr 7 og det andre et skjema merket App. 11.

Det som går igjen på samtlige nevnte sett, er den store skalaen på mottakeren som er produsert av A-B Alpha, Sundbyberg.

"VHF"

Settet har jeg kalt "VHF" da det dekker frekvensområdet 110 - 135 MHz. Det ble benyttet som nærsamband. Se HH 1/93.

"Svenskesuperen" MA 444

Dette er det mest omstridte apparat når det gjelder hvem som har produsert det. Hittil er det ingen som har kunnet beviset at Lagercrantz har produsert 'Svenskesuperen'. Skalaen er tydelig merket med MA 444. Hva dette betyr vet jeg ikke. Alle settene fra Lagercrantz er som før nevnt ikke merket på noen måte. At 'Svenskesuperen' kommer fra Sverige er vi sikre på, se HH 3/99. I artikkelen i HH nr. 67 har jeg gjort en feil. Frekvensområdet er merket i meter og er fra 16 - 49 m, det vil si 6 -19 MHz.

Litt historikk om Johan Lagercrantz

Johan Carl Lagercrantz var født den 24. februar 1908 i Djursholm utenfor Stockholm.

Allerede i en alder av sytten år tok han sitt amatørsertifikat og fikk signaturen SMSV, så interessen for radio skortet det ikke på. I 1929 fikk alle signaturene et tall i tillegg etter hvilket län amatørene bodde i. Lagercrantz fikk da signaturen SM5SV som han beholdt livet ut.

Firmaet sitt startet han opp i Värtavägen 57, Stockholm i 1938. Han baserte seg på agenturer særlig innen amatørradio og måleinstrumenter. Her er noen av de mest kjente agenturene han hadde innen amatørradio:

Collins Radio Co
Hammarlund Mfg. Co
Hallcrafters Inc
National Company, Inc.
Radio Corp. of America

Jeg har videre funnet en artikkel i POPULÄR RADIO februar 1946 fra et besøk Lagercrantz foretok i USA. Her kommer et forkortet og oversatt resymé om hans synspunkter:

Han satte store forhåpninger til de nye rørtypene, spesielt miniatyrrørene. Videre nevner han "Handie-Talkies" som ble utviklet under den andre verdenskrig som han regner med vil bli benyttet til fredelig bruk. Det ble arbeidet både med "mikrovågar og vanlig kortvåg".

"Ekoradioanläggningar" sier han videre, kommer sikkert til å få en enorm betydning for sjøfarten for lokalisering av isfjell og skip i tåke. Et annet område er flysikringstjenesten som kan gi flygelederne et overblikk over luftrommet ved flyplassen.

En annen interessant sak er at amerikanerne hadde frigitt frekvensområdet 460 - 470 MHz for sivil bruk.

Dette vil påskynde utviklingen av slikt utstyr.

Politradio med selektiv oppkalling er en annen nyhet. Duplex radioforbindelser fra tog med bølgelengder under 10cm er også meget interessant.

En annen ytterst interessant anvendelse av katodestrålerøret er en av "Panoramic" produserte anordning som gjør at man samtidig kan observere de signaler som opptrer på et helt frekvensbånd som "tagger". Desto større "tagg", jo sterkere signal. Etter å ha avlest frekvensen, kan en så ta inn senderen på en annen mottaker. Her finnes det store muligheter for overvåkning.

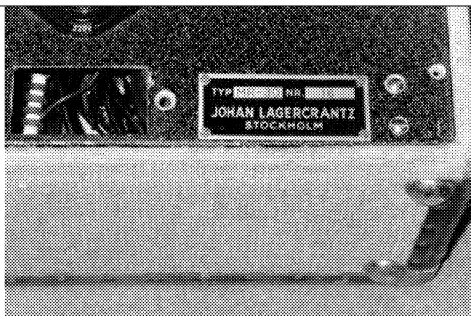
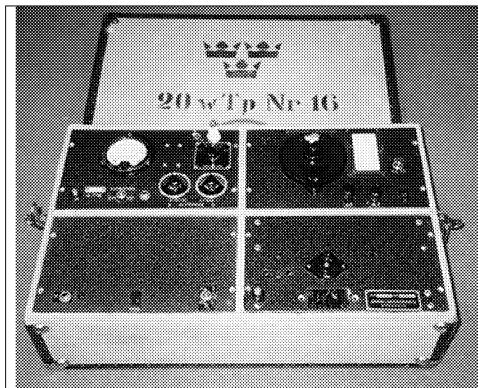
Jeg har vært så heldig å komme i kontakt med Stig Svensson som var direktør i firmaet fra 1973 til 2000. Han har kommet med følgende opplysninger:

Det var først etter den andre verdenskrig at firmaet vokste da det representerte Link Radio Corp for mobile FM-radiotelefoner. De fikk en stor leveranse til Vägverket, men da apparatene skulle leveres, hadde Link gått konkurs. Lagercrantz reiste like godt over til USA og kjøpte produksjonslageret og startet opp produksjonen i Vällingby utenfor Stockholm. På det meste var det ca. 30 ansatte. De spesialiserte seg senere på radiotelefoner til politiets motorsykler. Dessverre ble det mangel på kapital for videreutvikling, og produksjonen ble nedlagt i 1962. Det ble deretter er rent agenturfirma igjen. I 1967 ble firmaet kjøpt opp av Bergman & Beving. Etter forskjellige fusjoner finnes nå blant annet Lagercrantz Communication AB i Sollentuna som er en direkte etterkommer av firma Johan Lagercrantz. Alle firmaene ligger i dag under "Lagercrantz Group" som er et børsnotert selskap. Hvis du reiser fra Arlanda til Stockholm vil du se en stor lysreklame på høyre side av

motorveien hvor
LAGERCRANTZ lyser opp.

navnet

Johan Lagercrantz omkom i en bilulykke
den 18. august 1956 i en alder av 48 år.

Typ MR - 30

En meget interessant sak som jeg har fått oversendt fra Bengt Svensson, SMØUGV som også har vært med på å identifisere 'Svenskesettene', er et sett som Lagercrantz produserte for det svenske forsvaret i 1943. Betegnelsen er MR - 30. Det har 20 W utgangseffekt og dekker frekvensområdet fra 3,0 - 7,5 MHz, CW og AM. Nettdrift og 6 V med vibrator. De fire modulene ligger i en kanvas koffert. Vekt 20 kg.

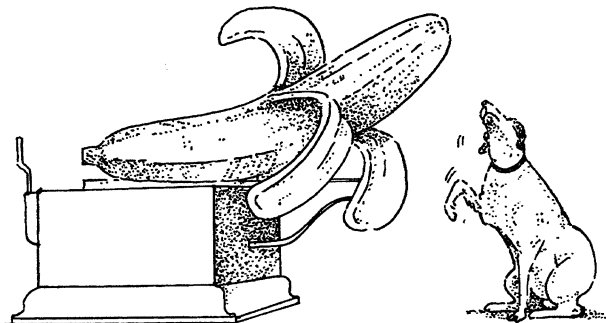
Jeg vil også rette en takk til Ulf Fredholm, SM5BJU som var praktikant hos Lagercrantz fra 1949 til 1956 og som også har vært med på å identifisere 'Svenskesettene'.

Han skriver blant annet: " Under krigen var han aktiv som medhjelp til Milorg i

Norge och motsvarande i Danmark vilka han försåg med radioutrustning av olika slag."

PS Dersom noen har opplysninger om 'Svenskesuperen' MA 444, tar jeg i mot disse med stor takk.

erling@langemyr.com
Tlf. 66 99 21 91

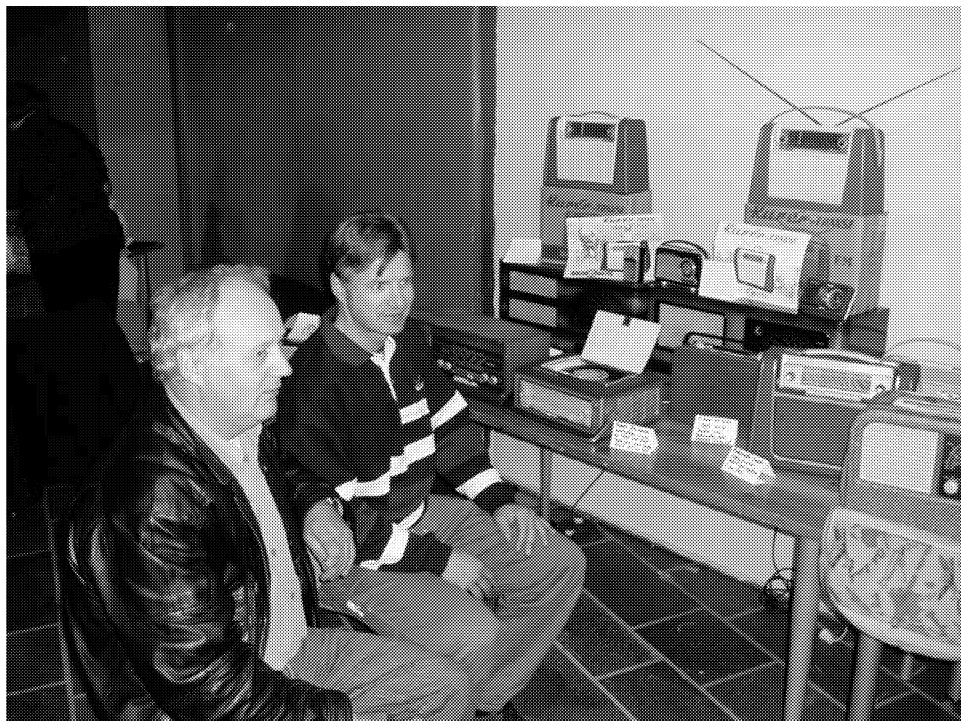
Radioutstilling i Bergen

ved Terje Vistnes

En helg i året setter alle samlerforeningene i Bergen hverandre i stevne ved at kjøpesenteret Galleriet i Bergen sentrum stiller fritt til disposisjon et stort utstillingslokale. Utstillingslokalet er formet som en "rund-løype" der man må passere alle utstillingspostene før man når

utgangen. Både lørdag og søndag var det en stri strøm av folk som passerte gjennom lokalet.

Standen til radiofolkene var, etter det jeg kunne se, en av de mest populære og best besøkte.

På bildet ser vi f.v. radioentusiastene Haakon Rong og Øyvind Vangsnes, som hadde en stri tærn med å svare på spørsmål og gi kommentarer til interesserte tilskuere. I bakgrunnen en liten del av utstillingen til Haakon og Øyvind.

NRHF har ellers i overkant av 30 medlemmer i Bergen med omegn, men disse

utgjør ikke en samlet gruppe og har ingen felles samlinger eller treff.

Terje Vistnes har sendt oss noen flotte Radiofon bilder

Radiofons toppmodell, A4 Stjernesuper (1951). Legg merke til designet! Den er et virkelig flott møbel.

*Her ser vi en sjeldenhet, Radiofons Konrad (1950). Konrad (**KON**tor**RAD**io, var en lokalradio, som navnet sier – til bruk under arbeidet, på kontoret. Den ble en fiasko, fordi folk ikke ville innrømme at de bare lyttet til lokalsendingene.*

Field Day 2004

ved Erling Langemyr

I år vil Field Day 2004 bli splittet opp i to forskjellige arrangementer: et for Radiohistorisk nett og et for Antikk nett for radioamatører. Her kommer i første omgang en kort beskrivelse av arrangementene. I neste nummer av HALLO HALLO NR. 86 (2/04) vil en mer utførlig beskrivelse bli kunngjort blant annet om adkomstveier, parkering, frekvenser, sendetider, etc.

Radiohistorisk nett

Arrangementet for denne gruppen vil bli avholdt søndag den 6. juni på Eidsvoll bygdetun hvor Forsvarsforeningen har et museum som har konsentrert seg om den andre verdenskrig.

Blant annet er det utstilt mye sambandsutstyr. NRHF er ønsket velkommen til museet denne helgen da det åpner sommersesongen.

Antikk nett for radioamatører

Arrangementet vil finne sted lørdag den 12. juni på Fiskarlagets brygge på Flaskebekk på Nesodden. Arrangementet blir en markering av dramaet som utspant seg på Flaskebekk den 4. juli 1944 hvor Milorgstasjonen 'CORNCRAKE' ble nedkjempet av tyskerne og tre motstandsmenn ble skutt i kamp. Bryggen ligger like ved huset hvor Milorg-karene hadde sin stasjon. Dramaet har Magne Lein skildret i Amatørradio nr 11/2003.

Filed-Day komiteen ønsker alle hjertelig velkommen til disse arrangementene. Ta gjerne med venner og bekjente som viser en gren av hobbyen vi holder på med.

For Field-Day komiteen 2004

Erling Langemyr, nr. 124, LA3BI

Vedr. våre auksjoner.

ved Ragnar Otterstad

Jeg kan tilslutte meg Erling Langemyrs ros til dem som arrangerer auksjonene. Det er beundringsverdig at de holder ut en hel lørdag!

Det jeg har i mot dagens praksis er at auksjonene er for bredt anlagt med salg av alt mulig fra avanserte instrumenter til virkelig antikke saker. For flere år siden brukte vi tema auksjoner. Fordelen med disse var at man ikke behøvde å møte opp hvis den aktuelle auksjon ikke lå innenfor ens eget interessefelt. For oss som bor på landet er det en ekspedisjon å dra inn til Oslo. Å bruke en hel lørdag på å vente kanskje i flere timer før den eller de gjenstandene som er av interesse kommer under hammeren er ikke like morsomt,

selv om det er hyggelig å prate med andre i mellom hammerslagene.

En mulig inndeling av auksjonene kunne f. eks være:

Måleinstrumenter og komponenter.
Underholdningselektronikk, herunder kringkastingsmottakere, grammofooner osv.

Sambandsutstyr, herunder militære varianter.

Det kunne være interessant å høre arrangørene og andre medlemmers syn på dette.

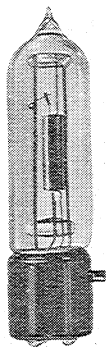
MVH Ragnar Otterstad

N. Jacobsen's Elektriske Værksted & Co.

Etableret 1891

KRISTIANIA

Vi optar i disse dage fabrikation av traadløse telefonmottagere av egen konstruktion. Foruten komplette apparater vil vi ogsaa levere løse deler, alt slags tilbehør og materialer, saavel en gros som en detail.

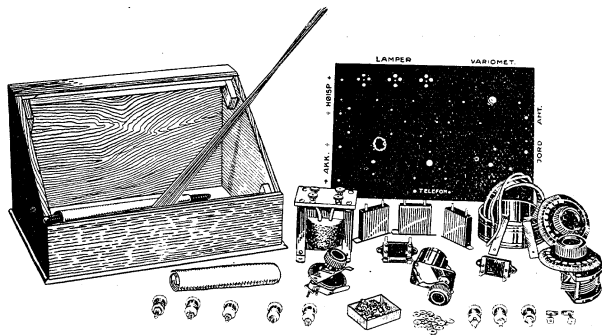
Fabrik:

Gøteborggate 38

Utsalg:

Pilestrædet 27 (Alfheim) og Thv. Meyersgate 49

1923

Type V. M. III

RADIO

A M A T Ø R E R

Anvend kun vore selvbyggersæt type V. M. for selvmontering, da opnaaes bedst resultat i mottagning fra franske, tyske og engelske stationer.

□

Elektrisk Apparatindustri
KRISTIANIA

Telefon 36387

RAADHUSGATEN 30

Telefon 36387

Type V. M. II	. . .	Kr. 175.00
„ V. M. III	. . .	„ 225.00
„ V. M. IV	. . .	„ 275.00
„ V. M. V	. . .	„ 325.00

VI GARANTERER

at vore selvbyggersæt gir de samme udmerkene resultater som vore apparater. Virker de ikke tilfredsstillende, forplikter vi os til at sætte dem i fuld stand for Dem. Boret plate, alle deler, montage-tegning og utførlig bruksanvisning medfølger.

Efter lang tids eksperimentering er vi blit staaende ved vor nuværende normalkobling, som udmerker sig ved sin effektivitet, og behandlingslethet, samt sin ringe haandkapacitet.

Vore apparater tar Englang med følgende styrke:

- 1 lampe: 1 1 à 2 hodetelefoner klart, men ikke sterkt.
- 2 lampe: 1 3 à 4 hodetelefoner klart og sterkt.
- 3 lampe: 1 mange hodetelefoner overordentlig sterkt, i høitaller klart og tydelig.
- 4 lampe: Gir endnu sterkere resultater end 3 lampers, er mere selectiv, men ikke saa let at behandle.

Priserne er:

Apparater i skraakasse: 1) 120.—, 2) 165.—, 3) 210.—, 4) 255.—.
Selvbyggersæt uten kasse: 1) 60.—, 2) 90.—, 3) 130.—, 4) 170.—, 5) 210.—.

Alle radiotekniske spørsmål besvares utførlig. Illustreret katalog under arbejde.

Forlang vor foreløbige prisliste. Vi har alle deler paa lager.

A/s **DETECTOR**

Telefon 44413

OSCARSGATE 41

Telefon 44413

Disponent Gunnar Raabe. Leder av Aftenpostens radiokurser.

1923

ANNONSER

Gratis annonser for medlemmene. De må være radio/elektronikk/grammofon/telefon relaterte.

KJØPES:

Hallo, Hallo. Jeg ønsker å kjøpe Radionette reiseradio Kurer 501 FM i palisander, Explorer reiseradio, Tandberg og Radionette brosjyremateriell (Alt av interesse), 7" metallspole Tandberg original til spolebåndopptager, samt Tandberg nytt nr. 69 årgang ca 1965. Tandberg nytt nr. 86 årgang ca 1967. Takk for hjelp.

Vennligst kontakt:

Ingar J. Andersen
Veidegrenda 12, 1671 Kråkerøy
Tlf. 69 34 17 12

KJØPES:

Original mikrofon till Mocoma-27 CB-radio från 80-talet. Helst fungerande samt med original 5-stifts DIN-anslutningen i bibehållet skick.

Timo Halen
Box 146, FIN-06101 Borgå Finland
Mobiltelefon: +35840555552
E-mail: zz@jippii.fi

SELGES:

Philips BX330A "Polka" bakelittradio, fungerer. kr.200.-.
SABA Meersburg, mangler to pianoknapper ellers ok. 200.-.
LEAK TL12+ mono for- og effektforsterker, kr.1600.-.
Tyske rør + div. annet tysk WW2-materiell.
2 nye glødetrafoer 6,3V/25A + 6,3V/1,5A på hver.
Div. defekte meget gamle rør, meget dekorative.
Sjelden anledning: En del nye radiodeler fra 20-tallet i originale esker.

Må hentes på Strømmen, eller evt. Bringes i østlandsområdet etter avtale.

Johnny Flatner Tlf. 63840224 el.
33187790.
Epost: bunkyo-machi@c2i.net

SELGES:

Ladbare batterier til VHF-6AM og Racal bærbar HF sendermottager.
Ubrukte Ni-Cd celler 1,2v-4Ah selges kr 25 pr stk (butikkpris ca kr. 70,-)
Geir Arild Høiland mob 48131815

SELGES:

Radioer selges billig:
Salve Staubo Høvding mod.12
Salve Staubo Høvding 31-Tempo 3
Tandberg Sølvsuper 4
Tandberg Huldra 8
Tandberg Huldra 4 uten kasse
David Andersen type 544
Størens Radiofabrikk Metro 1
Radionette jubileumssuper
Aristona RA 57A
Telefunken Super Orfeus T875WK
Philips 814A
Blaupunkt GW69H

Ta kontakt for nærmere opplysninger, alt skal vekk !

Svein Brovold, Dokka
Tlf. 90 75 20 35
E-post: svein.brovold@c2i.net

SØKES:

Clarion 8-spors bilstereo ønskes kjøpt
eller ev. lånt i forbindelse med en
filminnspilling.

Fredrik C. Hildisch, Hundstad Gård, 3506
Røyse,

tlf 32157479, e-post:

[fredrik.hildisch@gammelklokkergaarden.](mailto:fredrik.hildisch@gammelklokkergaarden.no)

no

SELGES:

2 stk. Tandberg høyttalere TL-2510.

Brukte.

2 stk. Tandberg høyttalere TL-1500. Nye i
original eske.

Tlf. 936 18 713.

Besøk NRHF's hjemmeside!

Her finner du bl.a. 300 bilder og en mengde teknisk data for Tandberg produkter,
samt 300 bilder av norskproduserte radioer.

I tillegg har vi eget diskusjonsforum der du bl.a. kan diskutere radioer og teknisk
ting samt legge inn dine egne salg- og kjøpsannonser. Hjemmesiden finner du
her: www.nrhf.no

[NRHF English version](#)

Norsk Radiohistorisk Forening

Norsk Radiohistorisk Forening er en ideell forening for radiohistorisk interesserte personer. Foreningen ble stiftet i 1979 og har som formål å registrere, bevare og sette i stand gammelt radioutstyr og lignende som har eller vil få historisk interesse.

Vi holder til i Mekanikerveien 32 på Oppsal i Oslo og har normalt møte hver tirsdag året. Dessuten holder vi auksjon 3 ganger i året. Disse auksjonene er kun åpne for n også meget fordelaktige priser for sine medlemmer.

Foreningen er åpen for alle som har interesse for radioteknikk og teknologihistorie, eller hvis du ønsker å bli medlem kan du fylle ut vårt [medlemskjøpsskjema](#).

Du var her sist: 20-02-2004 15:54
Når du er: 20-02-2004 21:02
[www.nrhf.no Forum NorskRadiomuseum](#)

Problemer med defekt radioer

Siste postinger i dl

- FM på Vega Chapter Super 1003A i Kringk
- Selges Tandberg TCP 4025 i Kringk
- Viser fram Tandberg TL-1500A i Kringk
- Solgte en 24 i Kringk i Kringk
- TANDBERG Batterier i Kringk

nrhf.no	Forum	Temaer	Innlegg	Siste billegg
Informasjon fra NRHF	Informasjon fra Norsk radiohistorisk forening og forum administratør	2	2	19-11-2003 07:51 Stefan
Forslag og spørsmål	Forslag og spørsmål om diskusjonsforumet og våre hjemmesider	0	0	Ingen innlegg
NRHF's egne	Lukket forum for styret i NRHF (Ingen andre ser diskusjonene her)	0	0	Ingen innlegg
Testforum	Brukes til uttesting av forumet	1	3	09-12-2003 05:20 Stefan
Radio og teknikk				
Kringkasting/mottakere	Her diskuteres kringkasting/mottakere	8	21	20-02-2004 17:41 Håvard med 599
Militærradio	Her diskuteres militærradio	2	7	13-03-2004 20:56 Jostein
Byggeprosjekter	Dissest dine og andres byggeprosjekter. Foreslå nye byggeprosjekter osv.	2	9	01-02-2004 02:59 Rainerdissimilant
Ansatt	Diskusjoner som ikke passer inn i andre forum	13	29	17-02-2004 19:56 Erik
Kjøp og salg	Kjøp og salg av gamle radio- og elektronikk relaterte ting mellom privatpersoner	20	26	20-02-2004 01:09 Erik

Bilde 2

Bilde 3

